

VERZORGING DERDE GRAAD BSO

LEERPLAN SECUNDAIR ONDERWIJS

VVKSO – BRUSSEL D/2014/7841/033

Vervangt D/2012/7841/034 vanaf 1 september 2014

Vlaams Verbond van het Katholiek Secundair Onderwijs
Guimardstraat 1, 1040 Brussel

Inhoud

1	Studierichtingsprofiel	4
1.1	Situering van de studierichting	4
1.2	Beginsituatie	4
1.3	Wat na de 3de graad?	4
1.4	Competenties / algemene doelstellingen	5
2	Visie op leren	8
2.1	Samenhang competenties/algemene doelstellingen 3de graad	8
2.2	Groeilijn	9
3	Christelijk mensbeeld	12
4	Leerplandoelstellingen	13
5	Minimale materiële vereisten.....	77
5.1	Infrastructuur	77
5.2	Didactisch materiaal/uitrusting	78
6	Geïntegreerde Proef	80
7	Stages.....	81
8	Bibliografie/bronnen	82
	Bijlage: woordenlijst	83

Lessentabel

Voor de lessentabel verwijzen we naar de website van het VVKSO.

Zie www.vvkso.be > lessentabellen > 3de graad > bso > 1^e en 2^e leerjaar > Verzorging.

1 Studierichtingsprofiel

1.1 Situering van de studierichting

In de studierichting Verzorging leert de jongere zorg en begeleiding bieden aan kinderen en volwassenen. Dit leren zorgen en begeleiden, maakt deel uit van een bredere vorming van totale ontwikkeling van elke mens naar een waardevol leven en komt voort uit een holistische, emancipatorische en dynamische mensvisie.

De jongere leert daarbij functioneren als lid van een team binnen een organisatie.

De zorg en begeleiding vindt plaats in diverse eenvoudige zorg- en opvangsituaties (onder verwijderd toezicht) en in complexe zorg- en opvangsituaties (onder directe begeleiding).

Hiertoe verwerven de jongeren een aantal competenties die leiden tot een beroepskwalificatie (Verzorgende) én die voorbereiden op en oriënteren naar het behalen van een beroepskwalificatie na een specialisatiejaar bso (Verzorgende/Zorgkundige en Kinderbegeleider).

Een actieve leeromgeving helpt jongeren te groeien in competentie. Er is veel praktijk op school en stage zowel in de woonzorg*¹, als in de kinderopvang.

1.2 Beginsituatie

Jongeren dienen te voldoen aan de instapvereisten voor de 3de graad bso.

De 2de graad Verzorging-voeding vormt de meest logische onderbouw voor een 3de graad Verzorging. In deze 2de graad ontdekken leerlingen of hun interesses en mogelijkheden meer zijn gericht op de directe zorg of op de indirecte zorg*. Leerlingen die zich meer aangesproken voelen voor de directe zorg kiezen voor Verzorging.

1.3 Wat na de 3de graad?

Verder studeren

Leerlingen kunnen doorstromen naar de specialisatiejaren bso “Kinderzorg” en “Thuis- en bejaardenzorg/zorgkundige”. Daarnaast sluit ook de HBO5 studierichting “Verpleegkunde” aan bij hun vooropleiding.

Ten slotte behoort ook het specialisatiejaar bso “Organisatie-assistentie” tot de mogelijkheden.

Op de arbeidsmarkt

Leerlingen kunnen gaan werken als verzorgende (decreet 18 juli 2008 betreffende de zorg- en bijstandsverlening).

---

¹ Woorden met een asterisk worden verklaard in een woordenlijst achteraan in het leerplan.

1.4 Competenties / algemene doelstellingen

1.4.1 Competenties

C1	Als verzorgende, binnen het kader van zorg- en bijstandsverlening, zorg verlenen vanuit een totaalvisie.
C2.1	Als voorbereiding en oriëntatie op het functioneren als zorgkundige, zorg verlenen vanuit een totaalvisie.
C2.2	Als voorbereiding en oriëntatie op het functioneren als kinderbegeleider*, kinderen begeleiden vanuit een totaalvisie.

1.4.2 Algemene doelstellingen

AD1	Binnen een welomschreven opdracht kwaliteitsbewust handelen.
AD2	Binnen een welomschreven opdracht communiceren.
AD3	Binnen een welomschreven opdracht, in een organisatie, in team werken.
AD4	Binnen een welomschreven opdracht zorg dragen voor gezondheid en welzijn.
AD5	Binnen een welomschreven opdracht (ped)agogisch handelen.
AD6	Binnen een welomschreven opdracht indirecte zorg verlenen.
AD7	Oriënteren op beroepen binnen de directe zorg/begeleiding en voorbereiden op verder studeren of werken.

Context:

Doelgroepen

Bij de uitwerking van de algemene doelstellingen wordt aandacht besteed aan volgende doelgroepen:

- gezonde kinderen van 0 tot 12 jaar (3 mnd. - 3 jaar: basis);
- volwassen gebruikers* die ondersteuning en/of verzorging nodig hebben bij het uitvoeren van activiteiten van het dagelijks leven² (totaalzorg).

Eenvoudige situaties

In de derde graad ligt de nadruk op het functioneren in eenvoudige situaties. Een combinatie van de zorg- en opvangsituatie, de aard van de opdrachten die leerlingen uitvoeren en de mate van verantwoordelijkheid die ze dragen, bepaalt de eenvoud van de situatie:

=> Zorg- en opvangsituaties

Leerlingen bereiken de competenties en algemene doelstellingen in eenvoudige zorg- en opvangsituaties:

- de gezondheidstoestand* van de gebruiker is stabiel;

---

² Afgekort: ADL

- in de zorg- en opvangsituatie zijn geen acute veranderingen te verwachten;
- er zijn weinig tot geen problemen in de communicatie tussen de gebruikers, de verzorgende, de begeleider en zijn omgeving.

=> Opdrachten/handelingen

Om de competenties/algemene doelstellingen te bereiken voeren leerlingen **opdrachten/handelingen** uit:

- die eenvoudig zijn en weinig risico met zich meebrengen (toepassen van routines en procedures);
- volgens duidelijke instructies;
- op basis van een door anderen opgesteld werkplan/zorgplan/protocol;
- de leerling werkt in een team, in een organisatie.

Het uitvoeren van logistieke taken* is een eerste **groeifase** in de leerlijn van zorg en begeleiding.

=> Mate van verantwoordelijkheid

Bij het bereiken van de competenties/algemene doelstellingen werken leerlingen **onder verwijderd toezicht**³ (groei van directe begeleiding naar werken onder verwijderd toezicht) van een verantwoordelijke:

- hij/zij signaleert veranderingen/tekens bij de gebruiker en meldt deze aan de leidinggevende/ verantwoordelijke;
- hij/zij weet wanneer hij hulp moet inroepen - bij problemen of in gevallen van twijfel - en vraagt om hulp;
- hij/zij rapporteert aan de leidinggevende over de werkzaamheden en evaluaties.

Complexe situaties

Omdat tijdens de leerlingen op stage ook worden geconfronteerd met complexere zorg- en opvangsituaties, formuleren we wat we hieronder verstaan. We verwachten van leerlingen dat ze als beginnend beroepsbeoefenaar (verzorgende/zorgkundige of kinderbegeleider) competent zijn in complexe situaties aan het einde van de specialisatiejaren.

In de **derde graad** verwachten we dat leerlingen binnen deze complexere zorg- en opvangsituaties (zoals bv. in gezinszorgsituaties, afdelingen met dementerende gebruikers, ...) werken onder de verantwoordelijkheid van een andere zorgverlener en deze assisteren (= onder directe begeleiding).

=> Complexere zorg- en opvangsituaties:

- de aandoening/ziekte/situatie van de gebruiker vraagt om specifieke zorg voor het menselijk functioneren of om specifieke begeleiding;
- diverse zorg- en opvangsituaties: ook palliatieve en terminale zorgsituaties;
- er kunnen zich problemen voordoen in de communicatie tussen de gebruiker, de verzorgende/zorgkundige of begeleider en zijn omgeving.

Voor de andere elementen die de complexiteit bepalen - aard van de opdrachten, mate van verantwoordelijkheid, mate van transfer – waarvan we verwachten dat leerlingen die aan het einde van het specialisatiejaar aankunnen, verwijzen we naar het servicedocument.

Settings

Bij het uitwerken van de algemene doelstellingen besteedt men aandacht aan volgende settings:

³ Omschrijving: zie stage p. 82

- Woonzorg*:
  - woonzorgcentra;
  - gezinszorg;
- Kinderopvang van baby's en peuters*:
  - groepsopvang*;
  - gezinsopvang*;
  - opvang aan huis*;
- Buitenschoolse kinderopvang*.

2 Visie op leren

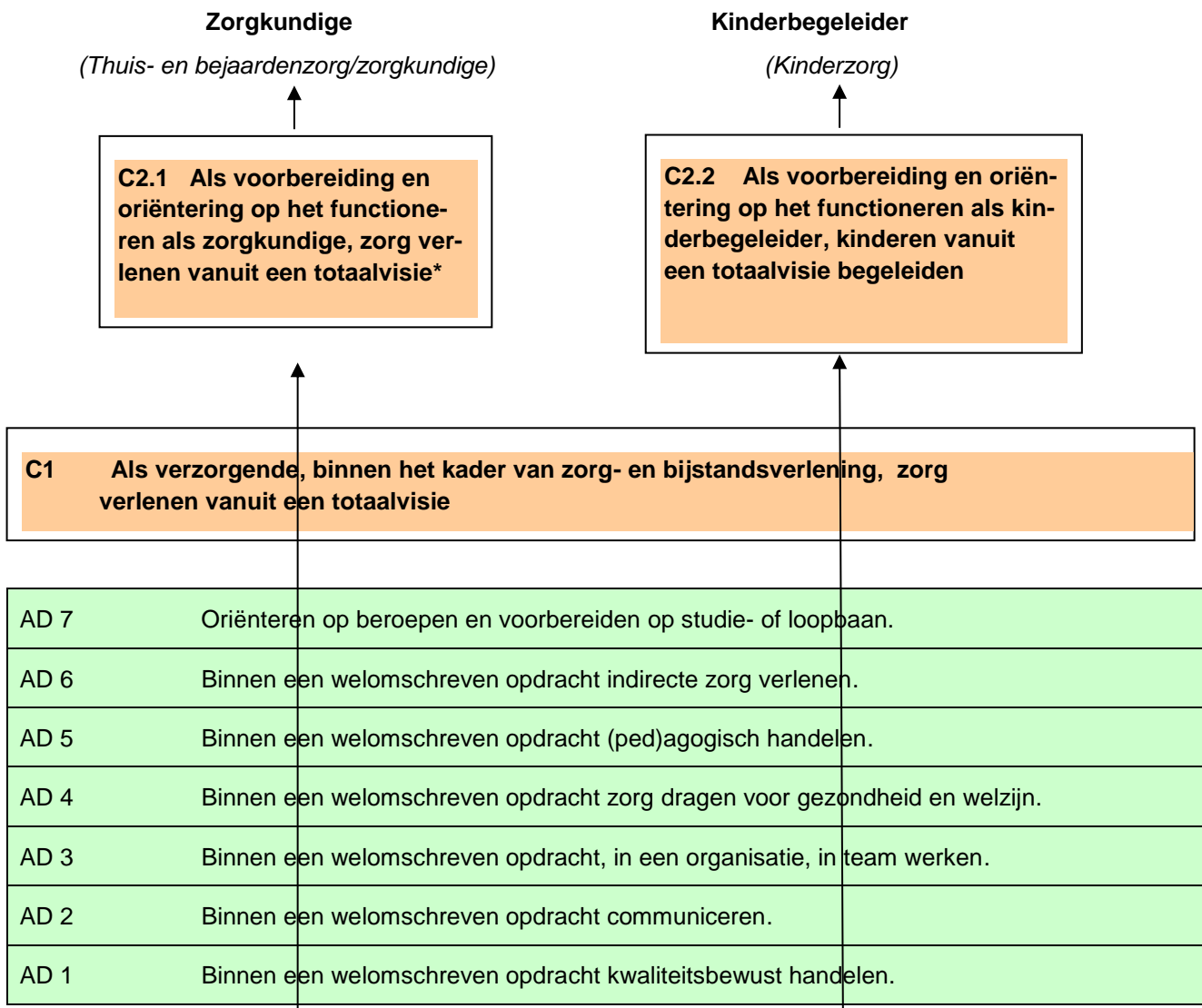
Dit leerplan wil groei, leren in samenhang en het handelen centraal stellen.

We kozen er voor één leerplan uit te schrijven voor het beroepsgericht gedeelte in zijn geheel. Een geïntegreerd leerplan houdt in dat er geen onderverdelingen zijn volgens vakken. Dit betekent dus geen afzonderlijke leerplanonderdelen voor stage, praktijk voeding, praktijk of theorie verzorging... De leerplandoelstellingen worden zodanig aangeboden dat theorie en praktijk als een geheel worden ervaren. Zo wordt het mogelijk om te streven naar een optimale transfer van 'het geleerde en ingeefende op school' naar de praktijk tijdens de stage (i.c. de verschillende settings).

In het servicedocument bij het leerplan duiden we de uitgangspunten en suggereren we een aantal wenken (pedagogisch-didactische wenken, organisatievormen) om met dit leerplan te werken binnen de school.

2.1 Samenhang competenties/algemene doelstellingen 3de graad

We stellen hieronder op visuele wijze de samenhang voor tussen de competenties en algemene doelstellingen van het leerplan 3de graad:

C1 en C2 zijn de competenties die aan het einde van de derde graad dienen bereikt te worden.

In deze competenties komen de leerlijnen van AD1 - 7 samen (horizontale balken).
De leerplandoelstellingen zijn in overeenstemming met het beroepsprofiel van de verzorgende.

2.2 Groeilijn

2.2.1 2de – 3de graad

Leerlingen groeien, doorheen hun leertraject naar het 3de leerjaar van de 3de graad toe, uit tot competente personen en beroepsbeoefenaars. We kunnen deze continue groei naar het einde van het leertraject toe, en dus ook de relatie tussen het leerplan van de 2de graad en de leerplannen van de derde graad, als volgt voorstellen:

2.2.2 Verzorging-voeding – Verzorging

Tweede graad Verzorging-voeding	Derde graad Verzorging
	Competenties
	C1 Als verzorgende, binnen het kader van de zorg- en bijstandsverlening, zorg verlenen vanuit een totaalvisie.
	C2.1 Als voorbereiding en oriëntering op het functioneren als zorgkundige, zorg verlenen vanuit een totaalvisie. C.2.2 Als voorbereiding en oriëntering op het functioneren als kinderbegeleider, kinderen begeleiden vanuit een totaalvisie.
Algemene doelstellingen	Algemene doelstellingen

AD1 Binnen een welomschreven opdracht kwaliteitsbewust handelen.	AD1 Binnen een welomschreven opdracht kwaliteitsbewust handelen.
AD2 Binnen een welomschreven opdracht communiceren in een 1-1 relatie.	AD2 Binnen een welomschreven opdracht communiceren.
AD3 Binnen een welomschreven opdracht, binnen een klasgroep, in groep werken.	AD3 Binnen een welomschreven opdracht, in een organisatie, in team werken.
AD4 Binnen een welomschreven opdracht zorg dragen voor gezondheid en welzijn.	AD4 Binnen een welomschreven opdracht zorg dragen voor gezondheid en welzijn.
AD5 Binnen een welomschreven opdracht ondersteunen bij (ped)agogische activiteiten.	AD5 Binnen een welomschreven opdracht (ped)agogisch handelen.
AD6 Binnen een welomschreven opdracht een maaltijd plannen, voorbereiden en bereiden.	AD6 Binnen een welomschreven opdracht indirecte zorg verlenen.
AD7 Binnen een welomschreven opdracht zorg dragen voor lokalen, keuken en leefruimten.	
AD8 Binnen een welomschreven opdracht zorg dragen voor linnen.	
AD9 Oriënteren op beroepen binnen de directe en indirecte zorg en studiekeuze.	AD7 Oriënteren op beroepen binnen de directe zorg/begeleiding en voorbereiden op verder studeren of werken.
Context	Context
<p><u>Doelgroepen</u></p> <p>De leerlingen bereiken de algemene doelstellingen bij volgende doelgroepen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • medeleerlingen; • gezonde kinderen van 2,5 tot 10 jaar; • gezonde volwassenen. <p>In de situatie van kind en volwassene zijn geen acute veranderingen en problemen te verwachten.</p>	<p><u>Doelgroepen:</u></p> <p>Bij de uitwerking van de algemene doelstellingen besteedt men aandacht aan volgende doelgroepen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gezonde kinderen van 0 tot 12 jaar (3 mnd.–3 jaar: basis); • volwassen gebruikers die ondersteuning en/of verzorging nodig hebben bij het uitvoeren van activiteiten van het dagelijks leven. <p><u>Eenvoudige situaties:</u></p> <p>In de derde graad ligt de nadruk op het functioneren in eenvoudige situaties. Een combinatie van de zorg- en opvangsituatie, de aard van de opdrachten die leerlingen uitvoeren en de mate van verantwoordelijkheid die ze dragen, bepaalt de eenvoud van de situatie.</p> <p><u>Zorg- en opvangsituaties:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • de gezondheidstoestand van de gebruiker is stabiel; • in de zorg- en/of opvangsituaties zijn geen acute veranderingen te verwachten; • er zijn weinig tot geen problemen in de communicatie tussen de gebruikers, de verzorgende of begeleider en zijn omgeving.

<p><u>Opdrachten</u></p> <p>Om de algemene doelstellingen te bereiken voeren leerlingen opdrachten uit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • met een lage moeilijkheidsgraad; • aan de hand van duidelijke instructies; • onder directe begeleiding van de leraar. 	<p><u>Opdrachten/handelingen:</u></p> <p>Om de competenties/algemene doelstellingen te bereiken, voeren leerlingen opdrachten/handelingen uit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • die eenvoudig zijn en weinig risico met zich meebrengen (toepassen van routines en procedures); • volgens duidelijke instructies; • op basis van een door anderen opgesteld werkplan/zorgplan/protocol; • in een team, in een organisatie. <p>Het uitvoeren van logistieke opdrachten/taken is een eerste groeifase in de leerlijn van zorg en/of begeleiding.</p> <p><u>Mate van verantwoordelijkheid</u></p> <p>Om de competenties/algemene doelstellingen te bereiken, werken leerlingen onder verwijderd toezicht van een verantwoordelijke (groei van directe begeleiding naar verwijderd toezicht):</p> <ul style="list-style-type: none"> • hij/zij signaleert veranderingen/tekens en meldt deze aan de leidinggevende/verantwoordelijke; • hij/zij weet wanneer hij/zij hulp moet inroepen - bij problemen of in gevallen van twijfel - en vraagt om hulp; • hij/zij rapporteert aan de leidinggevende over de werkzaamheden en evaluaties. <p><u>Complexe situaties</u> (beschrijving zie inleiding (1.6.3):</p> <p>In complexe situaties werken leerlingen onder de verantwoordelijkheid van een andere zorgverlener en assisteren ze (=onder directe begeleiding).</p>
---	--

3 Christelijk mensbeeld

Ons onderwijs streeft de vorming van de totale persoon na waarbij het christelijke mensbeeld centraal staat. Onderstaande waarden zijn dan ook altijd na te streven tijdens alle handelingen:

- respect voor de medemens;
- solidariteit;
- zorg voor milieu en leven;
- respectvol omgaan met eigen geloof, anders gelovigen en niet gelovigen;
- vanuit eigen spiritualiteit omgaan met ethische problemen.

In Verzorging willen we vanuit deze keuze voor een christelijke mensvisie jongeren helpen uitgroeien tot mensen die – als persoon én als toekomstig beroepsuitoefenaar – in verbondenheid en op een verantwoordelijke wijze in het leven staan. Zo trekken we voor elke studierichting binnen het studiegebied Personen-zorg uitdrukkelijk de kaart van een **totaalvisie*** op **zorg** en **begeleiding**, gebaseerd op een holistische, emancipatorische en dynamische mensvisie.

4 Leerplandoelstellingen

Tijdsbesteding

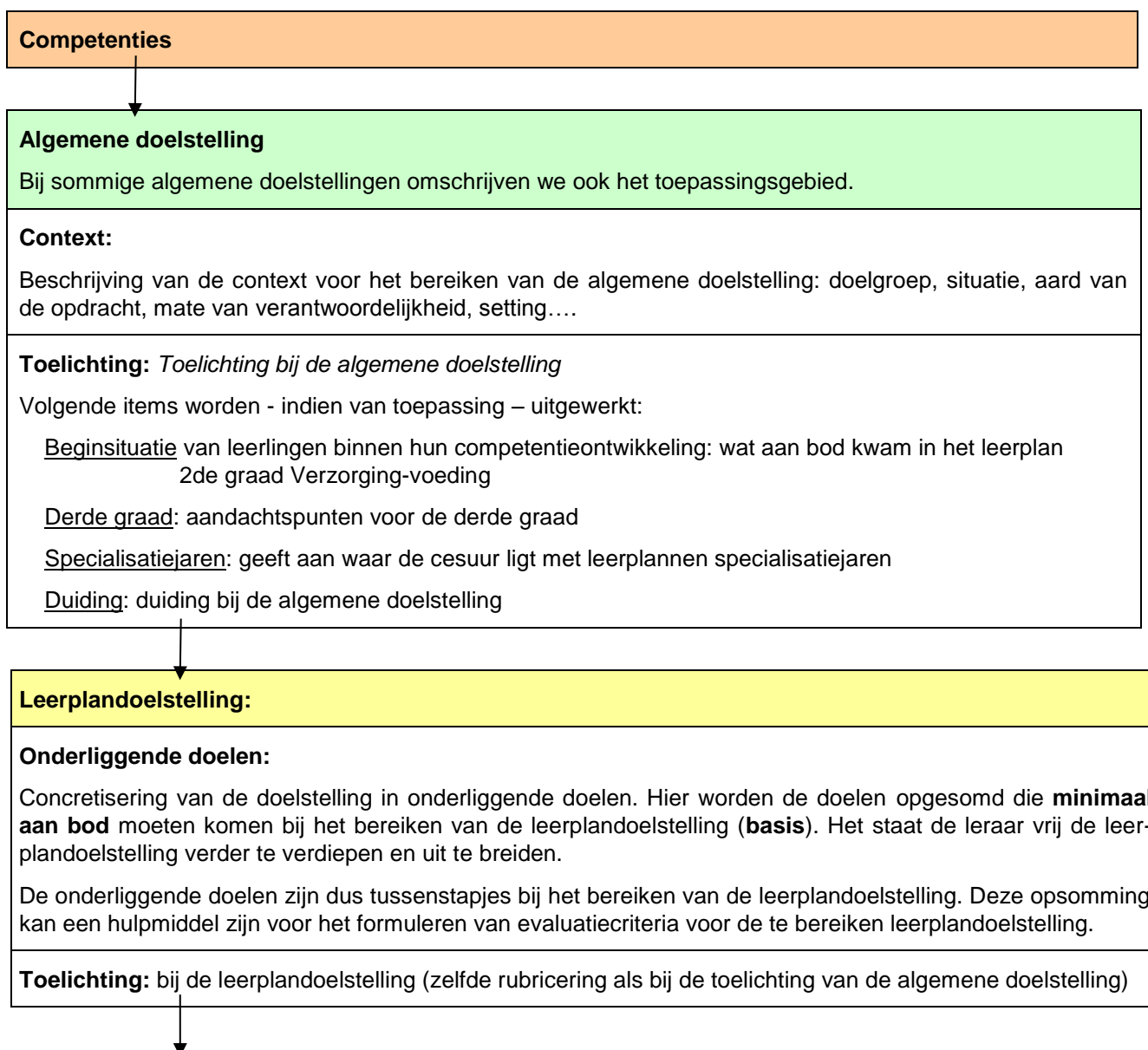
- Er wordt een minimum van 10 wekelijkse lestijden besteed aan stage. (zie punt 7 p. 82)
- Er wordt een minimum van 10 wekelijkse lestijden besteed aan les op school.

Het **leerplan** Verzorging is een geïntegreerd leerplan (zie visie op leren):

- Bij de uitwerking van het leerplan wordt er gestreefd naar een zo groot mogelijke integratie tussen de verschillende algemene doelstellingen.
- Bij de uitwerking van de algemene doelstellingen wordt er rekening gehouden met de **context** waarbinnen deze dienen te worden bereikt. Er wordt dus gestreefd naar een evenwichtige tijdsbesteding voor toepassingen binnen de verschillende settings en naar de verschillende doelgroepen toe.

In het **servicedocument** bij het leerplan vindt men suggesties naar organisatievormen.

Leeswijzer

Samenhang met andere leerplandoelstellingen (specifiek gedeelte):

In deze rubriek geven we aan hoe de leerplandoelstelling in relatie staat met andere leerplandoelstellingen van het leerplan 3de graad Verzorging.

Deze leerplandoelstellingen moeten ofwel voorafgaand al bereikt zijn alvorens met de bovenstaande leerplandoelstelling te starten ofwel moeten ze geïntegreerd verwezenlijkt worden. De scholen die kiezen voor meer integratie kunnen in het servicedocument bij het leerplan hiervoor suggesties vinden.

Ook deze opsomming kan een hulpmiddel zijn bij het formuleren van evaluatiecriteria.

Ter info:

- * woorden met een asterisk worden verklaard in een woordenlijst achteraan in het leerplan.
- (H) deze doelstelling is een herhaling van een 'leerplandoelstelling' van de 2de graad Verzorging-voeding. Het is aangewezen om leerlingen te appelleren op reeds verworven kennis, vaardigheden en attitudes (beginsituatie toetsen) alvorens een volgende stap in de leerlijn* te zetten.
- 'gebruiker': we verkiezen in dit leerplan de algemene term 'gebruiker' omdat binnen de verschillende settings verschillende benamingen worden gebruikt voor de mensen voor wie men professionele zorg draagt of die men begeleidt. Bij de concretisering van het leerplan (les en stage) kiest men in de communicatie naar leerlingen toe best de term die van toepassing is binnen de setting waarover men het heeft (zie woordenlijst achteraan).

Competenties:

- C1 Als verzorgende, binnen het kader van zorg- en bijstandsverlening, zorg verlenen vanuit een totaalvisie.**
- C2.1 Als voorbereiding en oriëntatie op het functioneren als zorgkundige, zorg verlenen vanuit Een totaalvisie.**
- C2.2 Als voorbereiding en oriëntatie op het functioneren als kinderbegeleider*, kinderen begeleiden vanuit een totaalvisie.**

1. Binnen een welomschreven opdracht kwaliteitsbewust handelen.

Context:

Doelgroepen:

Bij de uitwerking van de algemene doelstellingen besteden we aandacht aan volgende doelgroepen:

- gezonde kinderen van 0 tot 12 jaar (3 mnd-3 jaar: basis);
- volwassen gebruikers die ondersteuning en/of verzorging nodig hebben bij het uitvoeren van activiteiten van het dagelijks leven (totaalzorg).

Eenvoudige situaties:

In de derde graad ligt de nadruk op het functioneren in eenvoudige situaties. Een combinatie van de zorg- en/of opvangsituatie, de aard van de opdrachten die leerlingen uitvoeren en de mate van verantwoordelijkheid die ze dragen, bepaalt de eenvoud van de situatie:

Zorg- en opvangsituaties:

Leerlingen bereiken de competenties en algemene doelstellingen in eenvoudige zorg- en opvangsituaties:

- de gezondheidstoestand van de gebruiker is stabiel;
- in de zorg- en/of opvangsituatie zijn geen acute veranderingen te verwachten;
- er zijn weinig tot geen problemen in de communicatie tussen de gebruiker, de verzorgende of begeleider en zijn omgeving.

Opdrachten/handelingen:

Om de competenties/algemene doelstelling te bereiken, voeren leerlingen opdrachten/handelingen uit:

- die eenvoudig zijn en weinig risico met zich meebrengen (toepassen van routines en procedures);
- volgens duidelijke instructies;
- op basis van een door anderen opgesteld werkplan;
- in een organisatie, in een team.

Het uitvoeren van logistieke opdrachten/taken is een eerste groeifase in de leerlijn van zorg en begeleiding.

Mate van verantwoordelijkheid:

Bij het bereiken van de competenties/algemene doelstellingen werken leerlingen onder verwijderd toezicht van een verantwoordelijke (groei van directe begeleiding naar werken onder verwijderd toezicht):

- hij/zij signaleert veranderingen/tekens en meldt deze aan de verantwoordelijke;
- hij/zij weet wanneer hij/zij hulp moet invoeren – bij problemen of in gevallen van twijfel – en vraagt om hulp;
- hij/zij rapporteert aan de leidinggevende over de eigen werkzaamheden en eigen evaluaties.

Complexe situaties (omschrijving zie inleiding op het leerplan):

Binnen complexere zorg- en opvangsituaties, werken leerlingen onder verantwoordelijkheid van een andere zorgverlener en assisteren deze (=onder directe begeleiding).

Settings:

Bij de uitwerking van de algemene doelstellingen wordt aandacht besteed aan volgende settings:

- woonzorg: woonzorgcentra, gezinszorg;
- kinderopvang van baby's en peuters;
- buitenschoolse kinderopvang.

Stage:

Zie punt 7 p.82

Toelichting:

Beginsituatie:

In de 2de graad werkten leerlingen reeds rond kwaliteitsbewust handelen. Zij voerden er handelingen en

opdrachten uit met een lage moeilijkheidsgraad en onder directe begeleiding van de leraar. Ze leerden kwaliteitsbewust handelen binnen de context van de eigen klasgroep, eigen school. Ze leerden vanuit een totaalvisie kwaliteitsbewust handelen bij het ondersteunen van doelgroepen: medeleerlingen, gezonde kinderen van 2,5 tot 10 jaar en gezonde volwassenen.

Derde graad:

In de 3de graad is het belangrijk leerlingen te appelleren op reeds verworven kennis, vaardigheden en attitudes (beginsituatie toetsen), alvorens een volgende stap in de leerlijn* te doorlopen. In de derde graad gaan de leerlingen deze kennis, vaardigheden en attitudes verdiepen, uitbreiden en **aanwenden** binnen de context van dit leerplan.

Hierbij is het belangrijk dat leerlingen kwaliteitsbewust leren handelen vanuit een totaalvisie* in functie van het competent worden als verzorgende en in functie van de voorbereiding op het handelen als kinderbegeleider en zorgkundige (specialisatiejaar). Hierbij ligt in de 3de graad de nadruk op eenvoudige situaties.

In functie van het bereiken van competenties en in functie van het handelen vanuit een **totaalvisie** is het noodzakelijk om integratie te bewerkstelligen met AD2, AD3, AD4, AD5, AD6 en AD7.

VISIE

1.1 Vanuit een holistische*, emancipatorische* en dynamische* mensvisie* handelen, in relatie tot de gebruiker* en zijn omgeving.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- verduidelijkt en licht een holistische (H), emancipatorische en dynamische mensvisie toe.
- licht het belang van het omgaan met gebruikers en hun omgeving vanuit deze mensvisie toe.
- verduidelijkt de relatie tussen deze mensvisie en de christelijke traditie.

Toelichting:

Duiding:

- Aandacht voor het existentiële/spirituele aspect van het mens-zijn kadert binnen het gezondheidspatroon 'waarden en overtuiging'⁴.

Beginsituatie:

- De leerlingen werkten in de 2de graad rond het begrip 'holistische mensvisie' en het belang van het handelen vanuit een holistische mensvisie. Voorbeelden kwamen uit de eigen leefwereld.

Derde graad:

- In de 3de graad is het belangrijk dat leerlingen leren dat het als verzorgende/begeleider belangrijk is om te handelen vanuit deze mensvisie. In het bereiken van de andere leerplandoelstellingen uit dit leerplan is integratie met deze leerplandoelstelling noodzakelijk en evident.
- In functie van het handelen vanuit een totaalvisie is het belangrijk om in de 3de graad telkens de koppeling te maken tussen deze mensvisie en de verschillende gezondheidspatronen (AD4).

⁴ Gezondheidspatroon 'waarden en overtuiging': "Dit patroon heeft betrekking op waarden, normen, doelstellingen en overtuigingen. Op basis waarvan iemand keuzes en beslissingen maakt. Dus wat iemand belangrijk vindt in het leven. Zijn er bepaalde normen, overtuigingen, waarden ten aanzien van gezondheid die in zijn beleving botsen?" (J. Hesselink, Zo maak je een verpleegplan, 2011, Noordhoff Uitgevers, p.26.)

1.2 De kernelementen van het project/missie van een zorginstelling/organisatie en de wijze waarop deze worden geïmplementeerd in de dagelijkse zorg- en/of begeleidingscontext, exploreren en aanwenden.

Toelichting:

Beginsituatie

- In de tweede graad werd gewerkt rond het opvoedingsproject van de eigen school.

Specialisatiejaren

- In de specialisatiejaren staan we stil bij het 'Kwaliteitshandboek' van de zorginstelling/organisatie.

RESPECTVOL HANDELEN

1.3 Bij de uitvoering van een opdracht respectvol handelen.

Toelichting:

Duiding:

- Het aandacht hebben voor het zelfbeeld, zelfbeleving, welbevinden van de gebruiker kadert binnen het 'gezondheidspatroon zelfbeleving'⁵. Wanneer leerlingen werken rond het respectvol handelen voor zichzelf kan er gewerkt worden rond hun eigen zelfbeeld en zelfbeleving. De volledige uitwerking van dit gezondheidspatroon gebeurt in het leerplan van de specialisatiejaren. Het omgaan met stress, het overschrijden van de eigen grenzen kadert binnen het gezondheidspatroon 'Stressverwerking'⁶. Het ethisch en deontologisch handelen kan kaderen in het gezondheidspatroon 'waarden en overtuiging' (zie 1.1). Deze gezondheidspatronen worden eveneens verder uitgediept in het leerplan van de specialisatiejaren.

Beginsituatie:

- In de 2de graad leerden leerlingen binnen de context van de school en het leerplan respectvol omgaan met zichzelf, met anderen en met materialen en benodigdheden. Er werd gewerkt rond de zin voor orde en nauwkeurigheid en het loyaal zijn aan de school, klas en medeleerlingen.

Derde graad:

- In de 3de graad ligt het accent op het als verzorgende respectvol omgaan met gebruikers/teamleden/anderen binnen de verschillende settings.
- 'Omgaan met diversiteit' is vandaag een belangrijk aandachtspunt. In de 3de graad geven we dit een plaats als aandachtspunt in het functioneren als verzorgende/begeleider (kwaliteitsbewust handelen (AD1) en (ped)agogisch handelen (AD5)).
- Het is belangrijk leerlingen te appelleren op reeds verworven kennis, vaardigheden en attitudes.

⁵ Gezondheidspatroon 'zelfbeleving' (Gordon): "Hoe ziet de gebruiker zichzelf? Het gaat om de ideeën van de eigen persoon. De beleving van de eigen vaardigheden, het zelfbeeld, de eigen identiteit, het gevoel van eigenwaarde en het algemene patroon van de emoties. Ook de lichaamshouding, motoriek, het oogcontact, de stem en het spraakgebruik maken deel uit van dit patroon." (Jessica Hesselink, Zo maak je een verpleegplan, 2011, Noordhoff Uitgevers Groningen/Houten, p.26.)

⁶ Gezondheidspatroon 'stressverwerking' (Gordon): "Stressverwerking gaat over de manier waarop iemand in het algemeen met problemen en stress omgaat. Het vermogen een persoonlijke crisis te doorstaan, het mechanisme om iets het hoofd te bieden (coping), steun bij anderen (zoals familie) te zoeken en het subjectieve vermogen om macht over een situatie uit te oefenen." (Jessica Hesselink, Zo maak je een verpleegplan, 2011, Noordhoff Uitgevers Groningen/Houten, p. 26.)

Specialisatiejaren

- Hoe men specifiek kan omgaan met diversiteit in de kinderopvang en woonzorg komt aan bod in de specialisatiejaren.
- In het specialisatiejaar verwachten we dat leerlingen hun handelen kunnen afstemmen op de beleving, behoefte van de individuele gebruiker en zijn situatie.

Respectvol omgaan met zichzelf

Onderliggende doelen:

De leerling:

- draagt zorg voor het eigen welbevinden.
- ontwikkelt zelfvertrouwen.
- durft initiatief nemen.
- komt op voor eigen belangen op een gepaste manier.
- ontwikkelt doorzettingsvermogen.
- ontwikkelt beslissingsvermogen.
- kent en voelt eigen grenzen en geeft aan wanneer deze overschreden worden.
- ontwikkelt een kritische ingesteldheid.

Respectvol omgaan met anderen

Onderliggende doelen:

De leerling:

Ethisch en deontologisch handelen:

- exploreert wat in concrete situaties ethisch handelen betekent.
- verduidelijkt het beroepsgeheim en licht het toe.
- respecteert het beroepsgeheim.
- exploreert de patiëntenrechten.
- houdt rekening met de grenzen van gebruikers.
- heeft aandacht voor privacy en zelfbeschikkingsrecht.
- hanteert informatie (persoonsgegevens) over gebruikers en hun omgeving/werkgever/stagegever/stageplaats op een discrete wijze.

Zorg dragen voor welbevinden en betrokkenheid/individualiseren:

- handelt belevingsgericht.
- hanteert omgangsvormen correct.
- houdt rekening met de wensen en behoeften van een gebruiker.
- draagt zorg voor autonomie, bevordert zelfstandigheid, zelfzorg en zelfredzaamheid.
- streeft comfort na.
- geeft inspraak.
- toont empathie.

- staat open voor diversiteit.
- is authentiek.

Verantwoordelijkheid:

- neemt verantwoordelijkheid.
- handelt verantwoordelijk.
- handelt nauwkeurig, ordelijk en is stipt.
- heeft zin voor samenwerking.
- komt afspraken na.
- neemt het eigen deel in de werkverdeling op.
- houdt rekening met een klacht van een gebruiker en treedt adequaat op.

Flexibel zijn/creatief denken en handelen:

- heeft persoonlijke ideeën en bedenkt gepaste oplossingen en voert ze uit.

Respectvol omgaan met materialen en benodigdheden

Onderliggende doelen:

De leerling:

- draagt zorg voor materialen en benodigdheden.
- handelt nauwkeurig.
- handelt ordelijk.

Loyaal zijn aan medeleerlingen, klas, school, team, zorginstelling/organisatie

Onderliggende doelen:

De leerling:

- is loyaal aan medeleerlingen, klas, school (H).
- ziet werk en neemt initiatief.
- is stipt.
- past zich aan wijzigende omstandigheden (middelen, doelen, gebruikers, procedures) aan.
- draagt op een positieve wijze bij tot het preventiebeleid dat wordt tot stand gebracht in het kader van de bescherming van werknemers tegen geweld, pesterijen en ongewenst seksueel gedrag op het werk.
- handelt volgens organisatiespecifieke kwaliteitseisen.

METHODISCH HANDELEN

1.4 Bij de uitvoering van een opdracht methodisch handelen.

Toelichting:

Beginsituatie:

- Leerlingen leerden in de 2de graad met behulp van werkmodellen, methodisch handelen onder bege-

leiding van de leraar.

Derde graad:

- Het is belangrijk de leerlingen te appelleren op reeds verworven kennis, vaardigheden en attitudes.
- Het is zinvol dat leerlingen in de 3de graad werken met dezelfde werkmodellen als in de 2de graad. In de 3de graad kunnen deze modellen worden uitgebreid in functie van de stage. Bovendien is het belangrijk dat leerlingen mogen groeien in het op een meer zelfstandige wijze omgaan met werkmodellen.
- Methodisch handelen is een cyclisch gebeuren, het is belangrijk dat leerlingen in de 3de graad leren dat men vanuit de fase van de evaluatie of vanuit andere bijkomende vragen/wensen/behoefte van de gebruiker, het proces opnieuw vanaf de fase van het informeren doorloopt.

Informereren

Onderliggende doelen:

De leerling:

- informeert zich over de opdracht (H) en verzamelt de nodige gegevens.

Toelichting:

Beginsituatie:

- In de 2de graad leerden leerlingen zich informeren over de opdracht: de visie van waaruit er wordt gewerkt, het werkmodel/pictogrammen/symbolen, de vraag en de context van de opdracht, de doelgroep voor wie de opdracht is, de methode, de materialen en benodigdheden die men nodig heeft en de evaluatiecriteria van de opdracht.

Plannen

Onderliggende doelen:

De leerling:

- plant een opdracht volgens criteria (H).
- maakt afspraken met de gebruiker.
- organiseert het eigen werk.

Toelichting:

Beginsituatie:

- In de 2de graad leerden leerlingen een opdracht plannen volgens een bepaalde methode/werkmodel, ze leerden een werkvolgorde bepalen, materialen en benodigdheden oplijsten en klaar zetten, ze leerden afspraken maken in functie van de planning en de uitvoering van de opdracht/taak.

Uitvoeren

Onderliggende doelen:

De leerling:

- voert een opdracht uit volgens criteria (H).
- volgt een plan, werkvolgorde, procedure, technische fiche, protocol correct op.
- werkt zelfstandig.

- licht het eigen handelen toe aan de gebruiker, verantwoordelijke...
- houdt tijdens het handelen rekening met anderen.

Toelichting:

Beginsituatie:

- In de 2de graad leerden leerlingen een opdracht uitvoeren onder directe begeleiding en aan de hand van duidelijke instructies. Ze leerden een opdracht uitvoeren vanuit een bepaalde visie, volgens de planning en volgens een bepaalde methode. Ze leerden het belang van het naleven van regels en afspraken. Ze leerden het resultaat van een opdracht voorstellen volgens bepaalde evaluatiecriteria.

Evaluëren

Onderliggende doelen:

De leerling:

- controleert het verloop en de resultaten van een opdracht aan de hand van criteria.
- bevraagt de tevredenheid van de gebruikers.
- formuleert concrete werkpunten.

Toelichting:

Duiding

- "Bij een evaluatie kijkt een persoon of een groep terug op het verrichten van een bepaalde taak. De taak, of het volbrengen er van staat centraal. Het eindresultaat van de taak wordt beoordeeld, alsook het proces dat tot het eindresultaat heeft geleid. Op grond van deze evaluatie worden werkpunten (doelen) bijgesteld. Het verschil met reflecteren (1.11): bij reflectie staat de persoon met zijn denken, handelen, voelen centraal."⁷

Beginsituatie:

- Leerlingen leerden in de 2de graad het verloop van een opdracht evalueren aan de hand van een werkmodel. Ze leerden verduidelijken wat goed en minder goed verliep tijdens de opdracht en waarom. Ze leerden nagaan of de resultaten voldeden aan vooropgestelde criteria en ze bevraagden de tevredenheid van de doelgroep.

Derde graad

- Naar leerlingen toe is het belangrijk om na opdrachten zowel tijd te besteden aan evalueren als aan reflecteren (1.11).

MILIEUBEWUST HANDELEN

1.5 Bij de uitvoering van een opdracht milieubewust handelen volgens de geldende richtlijnen*.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- beperkt en sorteert afval (H).
- kiest of koopt materialen en benodigdheden aan met zo weinig mogelijk negatieve effecten voor het

⁷ Mirjam GROEN, Reflecteren: de basis, Wolters/Noordhoff, 2006, p.32.

milieu (H).

- doseert het energie- en watergebruik (H).
- leeft milieuvoorschriften na.

Toelichting:

Duiding

- We spreken van 'milieubewust handelen' omdat dit een concreter begrip is dan 'duurzaamheid'. Het is wel belangrijk dat leerlingen het milieubewust handelen kaderen binnen visies rond duurzame ontwikkeling (totaalvisie).

VEILIG HANDELEN

1.6 Bij de uitvoering van een opdracht veilig handelen volgens de geldende richtlijnen.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- verduidelijkt het belang van preventie en bescherming op het werk.
- informeert zich vanuit risicoanalyse, werkpostfiche, werkplaatsreglement; preventiemaatregelen over de geldende richtlijnen en hun belang.
- herkent en interpreteert veiligheidssignalisaties.
- interpreteert een evacuatieplan.
- past geldende richtlijnen toe die eigen zijn aan de setting:
  - met betrekking tot persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's);
  - met betrekking tot brandveiligheid;
  - bij evacueren;
  - met betrekking tot materialen en benodigdheden;
  - met betrekking tot psychosociale veiligheid.

Toelichting:

Duiding

- Geldende richtlijnen die eigen zijn aan de setting zoals het melden van incidenten, afsluiten en openen van lokalen, preventiemaatregelen om ongevallen te voorkomen...
- Leerplandoelstelling m.b.t. Eerste hulp komt aan bod in AD4.

ERGONOMISCH HANDELEN

1.7 Bij de uitvoering van een opdracht ergonomisch handelen volgens de geldende richtlijnen.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- heft en tilt voorwerpen rugsparend (H).

- past bij de uitvoering van een opdracht de werkpostschikking toe (H).
- neemt bij de uitvoering van een opdracht een ergonomische houding aan zoals bij staan, zitten, hanteren van voorwerpen (H).
- past op een veilige en ergonomisch verantwoorde wijze hef- en tiltechnieken/transfertechnieken/verplaatsingstechnieken bij gebruikers toe.
- hanteert de technische hulpmiddelen correct bij het positioneren, mobiliseren en transporteren van de gebruiker.
- stimuleert de zelfstandigheid van de gebruiker.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Het functioneren van de gezonde gebruiker m.b.t. activiteiten toelichten. (4.20)
- Zorg dragen voor de gezondheidsbeleving en gezondheidsinstandhouding in relatie tot activiteiten. (4.21)

HYGIENISCH HANDELEN

1.8 Bij de uitvoering van een opdracht hygiënisch handelen volgens de geldende richtlijnen.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- informeert zich vanuit risicoanalyse, werkpostfiche, werkplaatsreglement; preventiemaatregelen over de geldende richtlijnen en hun belang.
- past de geldende richtlijnen toe m.b.t. persoonlijke hygiëne (H).
- past de geldende richtlijnen toe m.b.t. voedselhygiëne/voedselveiligheid:
  - licht gevaren bij maaltijdbereiding en –distributie toe;
  - voorkomt kruisbesmetting (H);
  - scheidt droog-nat, vuil-proper, koud-warm;
  - houdt rekening met voorschriften m.b.t. temperatuur;
  - concretiseert FIFO en FEFO-principes.
- past de geldende richtlijnen toe m.b.t. zorg voor de gebruiker zoals toepassen van maatregelen tegen infectiegevaar, voorzorgsmaatregelen bij gezondheidsklachten.
- past de geldende richtlijnen toe m.b.t. materialen en benodigdheden zoals het hygiënisch reinigen en desinfecteren.

Toelichting:

Beginsituatie:

- In de 2de graad leerden leerlingen hygiënisch handelen en kruisbesmetting voorkomen. Ze verduidelijkten de geldende richtlijnen m.b.t. voedselveiligheid bij een opdracht. Ze leerden bij het uitvoeren van een opdracht zorg dragen voor persoonlijke hygiëne zoals het verzorgen van handen, nagels en haren, alsook het gebruik van PBM's. Ze leerden de handen wassen volgens de richtlijnen.

ECONOMISCH HANDELEN

1.9 Bij de uitvoering van een opdracht economisch handelen volgens de geldende richtlijnen.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- handelt vanuit een bewustzijn van prijs/kwaliteit verhoudingen.
- houdt rekening met werktempo.
- selecteert en beperkt materialen en benodigdheden (H).
- onderhoudt materialen en benodigdheden (H).
- verzamelt, sorteert en bergt materialen en benodigdheden op volgens richtlijnen.
- werkt aan de hand van een budget (H).

Toelichting:

Beginsituatie:

- In de 2de graad leerden leerlingen binnen de context van de school economisch handelen. Er werd aandacht besteed aan budget: kiezen, kopen, gebruiken van materialen en benodigdheden volgens criteria; selecteren en beperken van materialen en benodigdheden, het onderhouden van materialen en benodigdheden en aan de invloed van reclame op hun eigen aankoopgedrag.

OBSERVEREN, INTERPRETEREN, RAPPORTEREN

1.10 Bij de uitvoering van een opdracht observeren, interpreteren, registreren en rapporteren.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- observeert gericht.
- registreert gegevens.
- licht het verschil tussen observeren en interpreteren toe in verschillende situaties en past dit toe.
- hanteert observatiemethodes.
- rapporteert mondeling (in een 1-1 relatie) en schriftelijk bij het uitvoeren van taken.
- merkt veranderingen/problemen op die zich voordoen bij gebruikers tijdens de uitvoering van een taak en meldt deze aan de bevoegde persoon.

Toelichting:

Beginsituatie

- In de 2de graad leerden leerlingen de begrippen waarnemen, observeren en registreren verduidelijken en het verschil toelichten. Er werd gewerkt rond het belang van observeren. Onder directe begeleiding en met ondersteuning van een werkmodel werkten leerlingen rond het observeren en registreren van het menselijk gedrag.

Derde graad

- In de derde graad wordt er gewerkt rond het verschil tussen observeren en interpreteren en werken de leerlingen rond deze doelstelling in concrete beroepssituaties. Het betreft nu de totale beroepscontext: menselijk gedrag, materiële omgeving, enz.
- Het is belangrijk dat leerlingen leren groeien in het handelen vanuit observaties en dat ze de samenhang leren zien met de cyclus van het methodische handelen (observeren = vorm van informa-

tie verwerven).

Specialisatiejaren

- In het specialisatiejaar komt het rapporteren over een gebruiker (gebruikersbespreking) en het rapporteren in een team aan bod.

REFLECTEREN

1.11 Over het kwaliteitsbewust handelen reflecteren*.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- reflecteert over het eigen kwaliteitsbewust handelen en over de beleving van de situatie.
- formuleert kwaliteiten en aandachtspunten.
- stuurt onder begeleiding het eigen handelen bij.

Toelichting:

Duiding

- Het is belangrijk dat leerlingen niet enkel reflecteren op situaties en het handelen tijdens les- en klasgebeuren maar ook op situaties en het handelen tijdens de stage.
- Vanuit een reflectie op het handelen en vanuit het formuleren van werkpunten, leren leerlingen de samenhang zien met de cyclus van het methodisch handelen.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Bij de uitvoering van een opdracht methodisch handelen: evalueren. (1.4)

2. Binnen een welomschreven opdracht communiceren.

Context:

Doelgroepen:

Bij de uitwerking van de algemene doelstellingen besteden we aandacht aan volgende doelgroepen:

- gezonde kinderen van 0 tot 12 jaar (3mnd - 3 jaar: basis);
- volwassen gebruikers die ondersteuning en/of verzorging nodig hebben bij het uitvoeren van activiteiten van het dagelijks leven (totaalzorg).

Eenvoudige situaties:

In de derde graad ligt de nadruk op het functioneren in eenvoudige situaties. Een combinatie van de zorg- en/of opvangsituatie, de aard van de opdrachten die leerlingen uitvoeren en de mate van verantwoordelijkheid die ze dragen, bepaalt de eenvoud van de situatie:

Zorg- en opvangsituaties:

Leerlingen bereiken de competenties en algemene doelstellingen in eenvoudige zorg- en opvangsituaties:

- de gezondheidstoestand van de gebruiker is stabiel;
- in de zorg- en/of opvangsituatie zijn geen acute veranderingen te verwachten;
- er zijn weinig tot geen problemen in de communicatie tussen de gebruiker, de verzorgende of begeleider en zijn omgeving.

Opdrachten/handelingen:

Om de competenties/algemene doelstelling te bereiken, voeren leerlingen opdrachten/handelingen uit:

- die eenvoudig zijn en weinig risico met zich meebrengen (toepassen van routines en procedures);
- volgens duidelijke instructies;
- op basis van een door anderen opgesteld werkplan;
- in een organisatie, in een team.

Het uitvoeren van logistieke opdrachten/taken is een eerste groeifase in de leerlijn van zorg en begeleiding.

Mate van verantwoordelijkheid:

Bij het bereiken van de competenties/algemene doelstellingen werken leerlingen onder verwijderd toezicht van een verantwoordelijke (groei van directe begeleiding naar werken onder verwijderd toezicht):

- hij/zij signaleert veranderingen/tekens en meldt deze aan de verantwoordelijke;
- hij/zij weet wanneer hij/zij hulp moet invoeren – bij problemen of in gevallen van twijfel – en vraagt om hulp;
- hij/zij rapporteert aan de leidinggevende over de eigen werkzaamheden en eigen evaluaties.

Complexe situaties (omschrijving zie inleiding op het leerplan):

Binnen complexere zorg- en opvangsituaties, werken leerlingen onder verantwoordelijkheid van een andere zorgverlener en assisteren deze (=onder directe begeleiding).

Settings:

Bij de uitwerking van de algemene doelstellingen wordt aandacht besteed aan volgende settings:

- woonzorg: woonzorgcentra, gezinszorg;
- kinderopvang van baby's en peuters;
- buitenschoolse kinderopvang.

Stage:

Zie punt 7 p.82

Toelichting:

Beginsituatie

- In de 2de graad voerden leerlingen onder directe begeleiding dagdagelijkse gesprekken (gelegenheidsgesprekken) met medeleerlingen, gezonde kinderen van 2,5 tot 10 jaar en met gezonde volwassenen.

Derde graad

- Het is belangrijk leerlingen te appelleren op deze reeds verworven kennis, vaardigheden en attitudes. In de 3de graad zullen de leerlingen hun kennis, vaardigheden en attitudes verdiepen, uitbreiden en aanwenden binnen de context van het leerplan.
- Het is belangrijk dat leerlingen vaardiger worden in het communiceren en dat ze in dagdagelijkse beroepssituaties **eenvoudige gesprekken** leren voeren in een 1-1 relatie: **ondersteunende** en **functionele gesprekken** met gebruikers en hun sociaal netwerk, **functionerings- en evaluatiegesprekken** met leraar, mentor, verantwoordelijke... en **rapporteren** aan een verantwoordelijke.
- Het is belangrijk dat er een leerlijn wordt opgebouwd van het communiceren in een 1-1 relatie naar het communiceren met meerdere personen: bv. gesprek met stagebegeleider en mentor, gesprek met gebruiker en een familielid, gesprekken met gebruikers in de leefruimte...
- In functie van het bereiken van de competenties en vanuit het handelen vanuit een **totaalvisie** op zorg en begeleiding, is het noodzakelijk om integratie te bewerkstelligen met AD1, AD3, AD4, AD5 en AD6 en AD7.

Specialisatiejaar:

- In het specialisatiejaar leren leerlingen complexere gesprekken voeren en focust men op het afstemmen van de communicatie op de individuele gebruiker (met aandacht voor specifieke doelgroepen) en zijn situatie.

VISIE

2.1 Verschillende elementen van het communiceren en de eigen communicatie situeren binnen een kader om gedrag en sociale interacties te duiden.

Toelichting:

Beginsituatie

- In de tweede graad werkten leerlingen reeds rond een kader om gedrag en sociale interacties te duiden (AD5).

Derde graad

- Het is aangewezen om met hetzelfde kader te werken als in de 2de graad (Axenroos, relatiewijzer, Roos van Leary...)
- Bij het werken rond de leerplandoelstellingen onder AD2 is het belangrijk om telkens opnieuw dit kader toe te passen.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- De verschillende sociale interacties tijdens het samenwerken situeren binnen een kader om gedrag en sociale interacties te duiden. (3.1)
- Een kader om gedrag en sociale interacties te duiden, toelichten en aanwenden. (5.1)
- Gedrag situeren en interpreteren binnen een kader om gedrag en sociale interacties te duiden. (5.2)

VLOT COMMUNICEREN

2.2 Vlot en respectvol communiceren in een 1-1 relatie.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- voert in dagdagelijkse beroepssituaties eenvoudige gesprekken in een 1-1 relatie.
- doorloopt de verschillende fasen bij het communiceren zoals groeten, zichzelf voorstellen, kennismaken, onthalen/verwelkomen, een gesprek afsluiten, afscheid nemen (H).
- hanteert communicatieve vaardigheden:
  - gebruikt ik-boodschappen (H);
  - luistert actief (H);
  - parafraseert en reflecteert⁸;
  - heeft aandacht voor de afstemming tussen verbale en non-verbale communicatie (H);
  - geeft en ontvangt feedback (H);
  - stelt vragen (H);
  - vraagt door;
  - vraagt toestemming;
  - informeert (volgens afspraken);
  - maakt afspraken;
  - is assertief.

⁸ Reflecteren is hier een gesprekstechniek (terugkoppelen van een gevoel) en heeft een andere betekenis dan wanneer er wordt gesproken over reflecteren over het handelen.

Toelichting: Duiding:

- Het communiceren kan verbaal en non-verbaal zijn.
- **Eenvoudige gesprekken** in dagdagelijkse beroepssituaties: gesprekken die een verzorgende/toekomstig kinderbegeleider/zorgkundige binnen haar bevoegdheden voert (zie toelichting bij AD2):
  - o ondersteunende gesprekken met gebruikers en hun sociaal netwerk;
  - o functionele gesprekken met gebruikers en hun sociaal netwerk;
  - o rapporteren aan een verantwoordelijke.
- Het aandacht hebben voor lichaamshouding, motoriek, oogcontact, stem en spraakgebruik kan men kaderen binnen het gezondheidspatroon zelfbeleving (zie doelstelling 1.3).

Beginsituatie

- In de 2de graad leerden leerlingen het communicatieschema verduidelijken, het verschil tussen inhoud- en betrekkningsniveau verduidelijken, verschillende fasen in de communicatie verduidelijken (groeten, zichzelf voorstellen/kennismaken, een gesprek voeren, afscheid nemen) en doorlopen. Ze oefenden communicatievaardigheden in (aangeduid met H) binnen de context van het leerplan van de 2de graad (in een 1-1 relatie, binnen de context van de dagelijkse gesprekken).

Derde graad

- In de 3de graad wordt het aanwenden van communicatieve vaardigheden uitgebreid en verdiept (aantal vaardigheden; andere contexten: aard van het gesprek; situaties: tijdens zorgverlening/ begeleiding/ contactmomenten...).
- Informeren: In de derde graad leren leerlingen de gebruiker informeren over het eigen handelen en over de taak/opdracht. Het is hierbij belangrijk de link te leggen met respectvol handelen. Zo is het bv. niet voldoende een gebruiker in te lichten over 'wat men komt doen', maar is het belangrijk dat men hem/haar ook toestemming vraagt 'om dit te doen'... Het is ten aanzien van de gebruiker belangrijk dat men leert aangeven wat de eigen taak is en indien nodig door te verwijzen naar andere zorgverleners of hulp in te roepen.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Bij de uitvoering van een opdracht respectvol handelen. (1.3)
- Een emotie, een gedachte, een intentie, een gedrag/handeling in relatie tot de gebruiker (h)erkennen en expressief uitdrukken. (5.3)
- Voor het welbevinden en de betrokkenheid van kinderen zorg dragen. (5.4)
- Voor het welbevinden en de betrokkenheid van volwassenen/ouderen (= belevingsgericht handelen) zorg dragen. (5.13)

2.3 Vlot communiceren en hierbij gebruik maken van communicatiemiddelen.**Onderliggende doelen:**

De leerling:

- maakt gebruik van communicatiemiddelen binnen een professionele context.
- past (n)etiquette toe bij het gebruik van communicatiemiddelen.

Toelichting: Beginsituatie

- In de tweede graad leerden leerlingen de vaardigheden toepassen binnen de schoolcontext en de eigen leefwereld (met aandacht voor veiligheid, het bewaken van eigen grenzen ...).

Derde graad

- Het is belangrijk aandacht te besteden aan nieuwe ontwikkelingen, o.a. gebruik van intranet binnen organisaties, het gebruik van nieuwe media door gebruikers ...
- Leerlingen maken gebruik van sociale netwerken. Het is belangrijk hen er op te wijzen dat rekening houden met het beroepsgeheim ook hier noodzakelijk is.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Vlot communiceren in team en hierbij gebruik maken van communicatiemiddelen. (3.4)

2.4 De eigen communicatie afstemmen.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- stemt de communicatie in een 1-1 relatie af op de ander (H) en houdt hierbij rekening met taalgebruik en verstaanbaarheid, lichaamstaal, inhouds- en betrekkingniveau.
- stemt de communicatie in een 1-1 relatie af op de situatie (H).
- stemt de communicatie in een 1-1 relatie af op de ander in relatie tot de situatie.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Een emotie, een gedachte, een intentie, een gedrag/handeling in relatie tot de gebruiker (h)erkennen en expressief uitdrukken. (5.3)
- Voor het welbevinden en de betrokkenheid van kinderen zorg dragen. (5.4)
- Voor het welbevinden en de betrokkenheid van volwassenen/ouderen zorg dragen. (5.13)

REFLECTEREN

2.5 Over de communicatie reflecteren binnen een kader om gedrag en sociale interacties te duiden.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- reflecteert over de eigen communicatie in een 1-1 relatie binnen een kader om gedrag en sociale interacties te duiden (H).
- reflecteert over het eigen communiceren en de beleving van de situatie.
- formuleert kwaliteiten en aandachtspunten.
- stuurt onder begeleiding het eigen communiceren bij.

Toelichting:

Derde graad

- Het is belangrijk dat leerlingen niet enkel reflecteren op situaties en het handelen tijdens les- en klasgebeuren maar ook op situaties en het handelen tijdens de stage.
- Vanuit een reflectie op het handelen en vanuit het formuleren van werkpunten, leren leerlingen de samenhang zien met de cyclus van het methodisch handelen.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Bij de uitvoering van een opdracht methodisch handelen: evalueren. (1.4)

3. Binnen een welomschreven opdracht, in een organisatie, in team werken.

Context:

Doelgroepen:

Bij de uitwerking van de algemene doelstellingen besteden we aandacht aan volgende doelgroepen:

- gezonde kinderen van 0 tot 12 jaar (3mnd -3 jaar: basis);
- volwassen gebruikers die ondersteuning of verzorging nodig hebben bij het uitvoeren van activiteiten van het dagelijks leven (vanuit een totaalvisie).

Eenvoudige situaties:

In de derde graad ligt de nadruk op het functioneren in eenvoudige situaties. Een combinatie van de zorg- en/of opvangsituatie, de aard van de opdrachten die leerlingen uitvoeren en de mate van verantwoordelijkheid die ze dragen, bepaalt de eenvoud van de situatie:

Zorg- en opvangsituaties:

Leerlingen bereiken de competenties en algemene doelstellingen in eenvoudige zorg- en opvangsituaties:

- de gezondheidstoestand van de gebruiker is stabiel;
- in de zorg- en/of opvangsituatie zijn geen acute veranderingen te verwachten;
- er zijn weinig tot geen problemen in de communicatie tussen de gebruiker, de verzorgende of begeleider en zijn omgeving.

Opdrachten/handelingen:

Om de competenties/algemene doelstelling te bereiken, voeren leerlingen opdrachten/handelingen uit:

- die eenvoudig zijn en weinig risico met zich meebrengen (toepassen van routines en procedures);
- volgens duidelijke instructies;
- op basis van een door anderen opgesteld werkplan;
- in een organisatie, in een team.

Het uitvoeren van logistieke opdrachten/taken is een eerste groeifase in de leerlijn van zorg en begeleiding.

Mate van verantwoordelijkheid:

Bij het bereiken van de competenties/algemene doelstellingen werken leerlingen onder verwijderd toezicht van een verantwoordelijke (groei van directe begeleiding naar werken onder verwijderd toezicht):

- hij/zij signaleert veranderingen en problemen en meldt deze aan de verantwoordelijke;
- hij/zij weet wanneer hij/zij hulp moet invoeren – bij problemen of in gevallen van twijfel – en vraagt om hulp;
- hij/zij rapporteert aan de leidinggevende over de eigen werkzaamheden en eigen evaluaties.

Complexe situaties (omschrijving zie inleiding op het leerplan):

Binnen complexere zorg- en opvangsituaties, werken leerlingen onder verantwoordelijkheid van een andere zorgverlener en assisteren deze (=onder directe begeleiding).

Settings:

Bij de uitwerking van de algemene doelstellingen wordt aandacht besteed aan volgende settings:

- woonzorg: woonzorgcentra, gezinszorg;
- kinderopvang voor baby's en peuters;
- buitenschoolse kinderopvang.

Stage:

Zie punt 7 p.82

Toelichting:

Beginsituatie

In de 2de graad leerden leerlingen binnen een klasgroep onder directe begeleiding om in groep te werken.

Derde graad

Het is belangrijk om leerlingen te appelleren op reeds verworven kennis, vaardigheden en attitudes. In de

3de graad zullen leerlingen hun kennis, vaardigheden en attitudes verder verdiepen, uitbreiden en aanwenden binnen de context van dit leerplan.

Het is belangrijk dat leerlingen leren **werken in een organisatie**, leren **communiceren en werken in team**, deelnemen aan **teamoverleg**, leren **samenwerken** met andere zorgverleners/begeleiders en leren **vergaarden binnen de eigen klasgroep**.

In functie van het bereiken van de competenties en vanuit het handelen vanuit een **totaalvisie** op zorg en begeleiding, is het noodzakelijk om integratie te bewerkstelligen met AD1, AD2, AD4, AD5, AD6 en AD7.

Specialisatiejaren

In de specialisatiejaren worden leerlingen vaardiger in het werken in team en in een organisatie, in het werken in een verpleegkundige equipe leren ze in team rapporteren over gebruikers, leren ze actief deelnemen aan teamoverleg en worden ze vaardiger in het samenwerken met andere zorgverleners in de organisatie.

3.1 Verschillende sociale interacties tijdens het samenwerken situeren, toelichten en aanwenden binnen een kader om gedrag en sociale interacties te duiden.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- licht verschillende rollen en posities in een team toe (H).
- licht de rol en de positie van de verschillende teamleden toe.
- licht de eigen rol van leerling/stagiair binnen het team toe.
- functioneert in team.
- respecteert werkafspraken.
- gaat om met verschillen in een team.
- gaat om met conflicten in een team.

Toelichting:

Beginsituatie

- In de 2de graad leerden leerlingen reeds de begrippen 'groep, groepssamenhang, rollen en posities en groepsnormen en –waarden' verduidelijken, toelichten en exploreren. Ze leerden ook de verschillende sociale interacties tijdens het samenwerken situeren binnen een kader om gedrag en sociale interacties te duiden.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Verschillende elementen van het communiceren en de eigen communicatie situeren binnen een kader om gedrag en sociale interacties te duiden. (2.1)
- Een kader om gedrag en sociale interacties te duiden, toelichten en aanwenden. (5.1)
- Gedrag situeren en interpreteren binnen een kader om gedrag en sociale interacties te duiden. (5.2)

ORGANISATIE

3.2 Werken in een zorginstelling/organisatie.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- exploreert de werking van de organisatie.
- verduidelijkt de overlegorganen binnen de organisatie.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- De kernelementen van het project/de missie van een zorginstelling/organisatie en de wijze waarop deze worden geïmplementeerd in de dagelijkse beroepscontext exploreren en aanwenden. (1.2)
- Kennismaken met verschillende vormen van beroepsuitoefening binnen de context van de directe zorg, de kinderopvang en met de vereisten om deze beroepsvormen uit te oefenen. (7.3)
- Binnen de grenzen van de eigen deskundigheid handelen. (7.4)

VLOT COMMUNICEREN

3.3 Vlot en respectvol communiceren in team.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- doorloopt de verschillende fasen bij het communiceren zoals groeten, zichzelf voorstellen, kennismaken, onthalen/verwelkomen, een gesprek afsluiten, afscheid nemen (H).
- hanteert communicatie vaardigheden bij het communiceren in team:
  - gebruikt ik-boodschappen (H);
  - luistert actief (H);
  - parafraseert en reflecteert;
  - heeft aandacht voor de afstemming tussen verbale en non-verbale communicatie(H);
  - geeft en ontvangt feedback (H);
  - stelt vragen (H);
  - vraagt door;
  - informeert (volgens afspraken);
  - formuleert een eigen mening;
  - maakt afspraken;
  - is assertief.
- neemt deel aan teamoverleg.
- overlegt in team op uitnodiging van de verantwoordelijke.
- licht het onderscheid tussen formeel en informeel overleg toe.

Toelichting:

Beginsituatie

- In de 2de graad leerden leerlingen het communicatieschema verduidelijken, het verschil tussen inhoud- en betrekkningsniveau verduidelijken, verschillende fasen in de (groeps)communicatie verduidelijken (groeten, zichzelf voorstellen/kennismaken, een gesprek voeren, afscheid nemen) en doorlopen. Ze oefenden communicatievaardigheden in (aangeduid met H) binnen de context van het leerplan van de 2de graad (in een klasgroep).

Derde graad:

- In de 3de graad wordt het aanwenden van communicatieve vaardigheden uitgebreid en verdiept (aantal vaardigheden; contexten: in team...).
- Informeren: in de 3de graad leren leerlingen de teamleden informeren over het eigen handelen en over de taak/opdracht.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Vlot en respectvol communiceren. (2.2)
- Een emotie, een gedachte, een intentie, een gedrag/handeling in relatie tot de gebruiker (h)erkennen en expressief uitdrukken. (5.3)

3.4 Vlot communiceren in team en hierbij gebruik maken van communicatiemiddelen.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- maakt gebruik van communicatiemiddelen binnen een professionele context.
- past (n)etiquette toe bij het gebruik van communicatiemiddelen.
- communiceert met behulp van een (elektronisch) zorgdossier, heen en weerschriftje...

Toelichting:

Beginsituatie

- In de tweede graad leerden leerlingen de vaardigheden toepassen binnen de schoolcontext en de eigen leefwereld (met aandacht voor veiligheid, het bewaken van eigen grenzen...).

Derde graad

- Het is belangrijk aandacht te besteden aan nieuwe ontwikkelingen, o.a. gebruik van intranet binnen organisaties, het gebruik van nieuwe media door gebruikers...
- Leerlingen maken gebruik van sociale netwerken. Het is belangrijk hen er op te wijzen dat rekening houden met het beroepsgeheim ook hier noodzakelijk is.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Vlot communiceren en hierbij gebruik maken van communicatiemiddelen. (2.3)

3.5 De eigen communicatie in team afstemmen.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- stemt de communicatie in team af op de ander (H) en houdt hierbij rekening met taalgebruik en verstaanbaarheid, lichaamstaal, inhouds- en betrekkningsniveau.
- stemt de communicatie in team af op de situatie (H).
- stemt de communicatie in team af op de ander in relatie tot de situatie.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Een emotie, een gedachte, een intentie, een gedrag/handeling in relatie tot de gebruiker (h)erkennen en expressief uitdrukken. (5.3)

SAMENWERKEN

3.6 Bij het realiseren van een gedelegeerde teamopdracht samenwerken.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- draagt bij aan een open en collegiale werksfeer door:
  - constructief samen te werken;
  - de taakverdeling te respecteren;
  - afspraken te maken en op te volgen.
- vergadert binnen de eigen klasgroep.

Toelichting:

Specialisatiejaren

- Vergaderen in teamverband en groepsdynamica komen aan bod tijdens de specialisatiejaren.

Duiding

- We beperken ons hier tot gedelegeerde taken. Binnen klasverband is het aangewezen om leerlingen ook rond opdrachten te laten werken die ze 'zelf' kozen.

REFLECTEREN

3.7 Over het werken in een organisatie, in team reflecteren.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- reflecteert over het eigen handelen en over de beleving van de situatie.
- formuleert kwaliteiten en aandachtspunten.
- stuurt onder begeleiding het eigen handelen bij.

Toelichting:

Duiding:

- Het is belangrijk dat leerlingen niet enkel reflecteren op situaties en het handelen tijdens les- en klasgebeuren maar ook op situaties en het handelen tijdens de stage.
- Vanuit een reflectie op het eigen handelen en vanuit het formuleren van werkpunten, leren leerlingen de samenhang zien met de cyclus van het methodisch handelen.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Bij de uitvoering van een opdracht methodisch handelen: evalueren. (1.4)

4. Binnen een welomschreven opdracht zorg dragen voor gezondheid en welzijn.

Aanbevolen tijdsbesteding: een gemiddelde van minimum 3 uur per week.

Context:

Zorg en begeleiding:

- Het uitvoeren van logistieke opdrachten/taken is een eerste groeifase in de leerlijn van zorg en begeleiding.

Doelgroepen:

Bij de uitwerking van de algemene doelstellingen besteden we aandacht aan volgende doelgroepen:

- gezonde kinderen van 0 tot 12 jaar (3mnd-3 jaar: basis);
- volwassen gebruikers die ondersteuning en/of verzorging nodig hebben bij het uitvoeren van activiteiten van het dagelijks leven (totaalzorg).

Eenvoudige situaties:

In de derde graad ligt de nadruk op het **functioneren in eenvoudige situaties**. Een combinatie van de zorg- en/of opvangsituatie, de aard van de opdrachten die leerlingen uitvoeren en de mate van verantwoordelijkheid die ze dragen, bepaalt de eenvoud van de situatie:

Zorg- en opvangsituaties:

Leerlingen bereiken de competenties en algemene doelstellingen in eenvoudige zorg- en opvangsituaties:

- de gezondheidstoestand van de gebruiker is stabiel;
- in de zorg- en/of opvangsituatie zijn geen acute veranderingen te verwachten;
- er zijn weinig tot geen problemen in de communicatie tussen de gebruiker, de verzorgende of begeleider en zijn omgeving.

Opdrachten/handelingen:

Om de competenties/algemene doelstelling te bereiken, voeren leerlingen opdrachten/handelingen uit:

- die eenvoudig zijn en weinig risico met zich meebrengen (toepassen van routines en procedures);
- volgens duidelijke instructies;
- op basis van een door anderen opgesteld werkplan;
- in een organisatie, in een team.

Mate van verantwoordelijkheid:

Bij het bereiken van de competenties/algemene doelstellingen werken leerlingen onder **verwijderd toezicht** van een verantwoordelijke (groei van directe begeleiding naar werken onder verwijderd toezicht):

- hij/zij signaleert veranderingen/tekens en meldt deze aan de verantwoordelijke;
- hij/zij weet wanneer hij/zij hulp moet inroepen – bij problemen of in gevallen van twijfel – en vraagt om hulp;
- hij/zij rapporteert aan de leidinggevende over de eigen werkzaamheden en eigen evaluaties.

Complexe situaties:

Binnen complexere zorg- en opvangsituaties, werken leerlingen onder verantwoordelijkheid van een andere zorgverlener en assisteren deze (=onder directe begeleiding).

Complexere zorg- en opvangsituaties:

- de aandoening/ziekte/situatie van de gebruiker vraagt om specifieke zorg voor het menselijk functioneren of om specifieke begeleiding;
- diverse zorg- en opvangsituaties: ook palliatieve en terminale zorgsituaties;
- er kunnen zich problemen voordoen in de communicatie tussen de gebruiker, de verzorgende/zorgkundige of begeleider en zijn omgeving.

Voor de andere elementen die de complexiteit bepalen - aard van de opdrachten, mate van verantwoordelijkheid, mate van transfer – waarvan we verwachten dat leerlingen die aan het einde van het specialisatiejaar aankunnen, verwijzen we naar het servicedocument.

Settings:

Bij de uitwerking van de algemene doelstellingen wordt aandacht besteed aan volgende settings:

- woonzorg: woonzorgcentra, gezinszorg;
- kinderopvang voor baby's en peuters;
- buitenschoolse kinderopvang.

Stage:

Zie punt 7 p.82

Toelichting:

Duiding

De indeling van de leerplandoelstellingen (rubrieken en onderverdelingen) zijn gebaseerd op de patronen van M. Gordon (met de indelingen volgens L.J. Carpenito⁹) en op het ICF*-schema van de WHO.

Omdat de indeling volgens de gezondheidspatronen een kunstmatige indeling is en omdat het handelen vanuit een totaalvisie centraal staat, is het aangewezen bij het verwezenlijken van de algemene doelstelling, per patroon, zoveel mogelijk in samenhang rond de onderliggende leerplandoelstellingen te werken en de verschillende patronen met elkaar in verband te brengen. Niet alle patronen komen onder AD4 aan bod. We geven in de toelichting van de leerplandoelstellingen van andere algemene doelstelling (AD1, AD2 en AD5) aan waar, wanneer en hoe de andere patronen een plaats krijgen.

Beginsituatie

In de tweede graad leerden leerling zorg dragen voor de gezondheid en het welzijn binnen de context van de gezonde mens.

Ze leerden m.b.t. de normale voeding en stofwisseling, uitscheiding, activiteiten, slaap en rust, waarneming en cognitie, seksualiteit en voorplanting:

- de betekenis van de verschillende begrippen verduidelijken;
- delen van de stelsels benoemen en aanduiden op een schets;
- de werking van de stelsels (gezonde mens: normale waarden)/delen benoemen;
- belang van het zorg dragen voor het menselijk functioneren verduidelijken;
- zorg dragen voor het menselijk functioneren van de gezonde mens (m.i.v. zelfzorg, reflecteren op eigen leefstijl).

Derde graad

Het is in de derde graad belangrijk om leerlingen te appelleren op reeds verworven kennis, vaardigheden en attitudes opdat ze deze vervolgens in concrete en eenvoudige situaties leren **toelichten en aanwenden**.

In functie van het zorg dragen voor het menselijk functioneren van gebruikers, het herkennen en signaleren van veranderingen/tekens... is het belangrijk dat de kennis van leerlingen (o.a. m.b.t. functies) in de derde graad wordt verdiept en verbreed.

In de derde graad staat het zorg dragen voor het menselijk functioneren* in eenvoudige situaties centraal.

Het **zorg dragen voor het menselijk functioneren** van gebruikers; ondersteunen bij **activiteiten van het dagelijks leven** (context: activiteiten van het dagelijks leven) houdt in:

- handelen vanuit een **totaalvisie**;
- gezondheid en welzijn van gebruikers bevorderen en in stand houden;
- veranderingen/tekens op fysiek, psychisch en sociaal vlak observeren en signaleren aan een verantwoordelijke;
- handelen **conform richtlijnen** (protocol, KB 78, decreet zorg- en bijstandsverlening).

Hierbij is het observeren en signaleren van veranderingen en tekens een belangrijke taak van de verzorgende.

Daarnaast verwachten we dat leerlingen vanuit een visie op kwaliteitsbewust handelen en vanuit concrete situaties (voorbereiding op stage, stage-ervaringen, actualiteit) **relevante informatie** m.b.t. aandoeningen en ziektes leren zoeken/vragen, verwerken, om deze in concrete situaties aan te wenden. Het werken rond ziektes en aandoeningen kan een middel zijn om leerlingen hierbij te ondersteunen, maar het is geen doel op zich. Het betreft basiskennis, in functie van het agogisch omgaan met gebruikers (AD5) én in functie van het observeren en signaleren van veranderingen en tekens. In het servicedocument geven we een aantal suggesties. Het is belangrijk om hiervoor in team (in overleg met de leerkrachten van de specialisatiejaren en met de personen die instaan voor de stagecoördinatie) een leerlijn uit te werken.

Wanneer zorg dragen voor gezondheid en welzijn vanuit een **totaalvisie** op zorg centraal staat, is het belangrijk om integratie te bewerkstelligen met AD1, AD2, AD3, AD5, AD6 en AD7 (bio-psycho sociale visie op het menselijk functioneren¹⁰):

- In AD4 benaderen we de zorg voor de gebruiker vooral vanuit het perspectief van zijn menselijk organisme (bio).

⁹ L.J. Carpenito-Moyet, Zakboek verpleegkundige diagnoses, Wolters-Noordhoff, 2012.

¹⁰ Vormt basis voor ICF-model.

- In AD5 benaderen we de zorg en begeleiding van de gebruiker vanuit het menselijk handelen en zijn deelname aan het maatschappelijk leven (psycho-sociaal).
- In de uitwerking van het leerplan is het streven naar zoveel mogelijk samenhang tussen beide AD's dus wenselijk.

Specialisatiejaren

In het specialisatiejaar staat zorg dragen voor het menselijk functioneren in complexere zorgsituaties en bij specifieke doelgroepen centraal. Wanneer kennis omtrent aandoeningen en ziektes cruciaal is, in functie van het zorg dragen voor specifieke doelgroepen, wordt het verwerven van kennis over aandoeningen en ziektes een doel op zich.

VISIE

4.1 De begrippen gezondheid en welzijn toelichten en aanwenden.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- licht de begrippen gezondheid* en welzijn toe en wendt ze aan.
- licht de begrippen zelfzorg, mantelzorg en professionele zorg toe en wendt ze aan.
- licht het begrip welbevinden toe en wendt het aan.
- licht de begrippen ziekte of aandoening, functie, activiteiten, participatie, persoonlijke factoren en externe factoren toe en wendt ze aan.

Toelichting:

Duiding:

- De begrippen ziekte of aandoening, functie, activiteiten, participatie*, persoonlijke en externe factoren (zie 5.5 en 5.13) maken deel uit van het ICF-schema* van de World Health Organisation.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Zorg dragen voor het welbevinden en de betrokkenheid van kinderen. (5.5)
- Zorg dragen voor het welbevinden en de betrokkenheid van volwassenen/ouderen. (5.13)

4.2 De organisatie van de kinderopvang en woonzorg toelichten.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- licht de organisatie van de kinderopvang voor baby's en peuters* en de buitenschoolse opvang toe.
- licht de organisatie van de woonzorg* toe.
- licht de diensten toe waarop gebruikers beroep kunnen doen voor het krijgen van indirecte zorg.
- licht de organisatie van de diensten voor oppashulp toe.

- licht de functie van lokale dienstencentra toe.
- licht de functie van diensten maatschappelijk werk van ziekenfondsen en SEL¹¹ toe.

Toelichting:

Beginsituatie

- In de 2de graad stonden leerlingen stil bij het gezondheids-en welzijnsbeleid op de eigen school.

Derde graad

- In de 3de graad is het belangrijk dat leerlingen de info leren opzoeken en wegwijs worden in het werkveld.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Verschillende beroepscontexten exploreren waarbinnen een verzorgende, kinderbegeleider werkt. (7.2)
- Kennismaken met verschillende vormen van beroepsuitoefening binnen de context van de directe zorg, de kinderopvang en met vereisten om deze beroepsvormen uit te oefenen. (7.3)

4.3 Exploreren en toelichten waar gebruikers met hulpvragen rond gezondheid en welzijn in de eigen regio terecht kunnen.

Toelichting:

Beginsituatie

- In de 2de graad leerden leerlingen, aan de hand van de regionale sociale kaart, exploreren en toelichten waar jongeren in verband met gezondheid en welzijn in de eigen regio terecht kunnen.

Derde graad

- In de derde graad is het belangrijk dat leerlingen de info leren opzoeken en wegwijs worden in werkveld.

Specialisatiejaar:

- In het specialisatiejaar (TBZ/Z) ligt de focus op organisaties en netwerken die gebruikers, hun sociaal netwerk en zorgverleners ondersteunen in het kader van complexe zorgsituaties.

EERSTE HULP

4.4 Noodsituaties herkennen en accuraat optreden.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- schat in of medische of andere hulp moet worden ingeroepen.
- verwittigt de verantwoordelijke volgens richtlijnen.
- handelt als eerstehulpverlener.
- handelt levensreddend volgens richtlijnen.
- blijft rustig in noodsituaties.
- vermijdt besmetting.

¹¹ Samenwerkingsinitiatieven Eerstelijnsgezondheidszorg

Toelichting: Beginsituatie

- In de 2de graad leerden leerlingen, onder directe begeleiding, in de context van de school noodsituaties herkennen en gepast reageren als burger, elementaire eerste hulpvaardigheden toepassen, hulpinstanties op een correcte wijze verwittigen en in de context van de school kleine zorgen toedienen (vingers/hand onder kraan houden na verbranding, kleine schaafwonden reinigen, ontsmetten...).

Derde graad

- In de 3de graad gaat het om noodsituaties herkennen binnen een professionele situatie. Herhaling van eerste hulpvaardigheden is belangrijk! Omwille van de professionele situatie is het belangrijk dat leerlingen weten dat ze een verantwoordelijke moeten verwittigen volgens de geldende richtlijnen.
- Het is zinvol om deze doelstelling uit te werken in relatie tot de verschillende gezondheidspatronen.

GEZONDHEIDSBELEVING EN INSTANDHOUDING**Toelichting:**Duiding

“Dit patroon omvat datgene wat de gebruiker van zijn gezondheid vindt en hoe hij voor zijn gezondheid zorgt. Het gaat erom hoe de gebruiker zijn gezondheid beleeft en de relevantie daarvan voor zijn huidige en toekomstige activiteiten. Daarbij hoort ook het algemeen gezondheidsgedrag, zoals: gezondheidsbevorderende activiteiten, preventieve maatregelen voor de geestelijke en lichamelijke gezondheid, het opvolgen van medische of verpleegkundige voorschriften en de medewerking aan nazorg.”¹²

4.5 Kenmerken m.b.t. gezondheidsbeleving en instandhouding verduidelijken en toelichten.**Onderliggende doelen:**

De leerling:

- verduidelijkt de begrippen gezondheidsbeleving en instandhouding, gezondheidsbevordering/ preventie (H) en licht ze toe.
- verduidelijkt het belang van gezondheidsbevordering/preventie.
- licht de relatie toe tussen gezondheidsbevordering/preventie en tendensen in de samenleving.
- benoemt de gezondheidsdoelstellingen van de Vlaamse overheid (H) en licht ze toe.
- toont aan de hand van voorbeelden aan (H) en licht toe hoe gezondheidsdoelstellingen worden concreetiseerd in o.a. acties m.b.t. gezondheidsbevordering.

Toelichting: Beginsituatie

- In de 2de graad werd vooral gewerkt rond de eigen leefstijl.

Derde graad

- In de derde graad staat de gezondheidsbeleving en instandhouding van de gebruiker centraal (in relatie tot de andere patronen). Het is belangrijk om opnieuw aandacht te besteden aan de gezondheidsdoelstellingen van de overheid en de bijhorende preventieacties voor burgers.

¹² Jessica Hesselink, Zo maak je een verpleegplan, 2011, Noordhoff Uitgevers Groningen/Houten, p.25.

4.6 Aan concrete projecten en/of acties m.b.t. gezondheidsbeleving en instandhouding participeren.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- licht het belang en het doel van acties en projecten toe.

Toelichting:

Duiding

- Het is belangrijk om niet alleen stil te staan bij gezondheidsbevordering m.b.t. patronen die aan bod komen binnen AD4, maar ook stil staan rond gezondheidsbevordering m.b.t. zelfbeleving, rol en relatie, stressverwerking, waarden en overtuigingen...(AD1 en AD5).
- Het is aangewezen om te werken rond acties en projecten die relevant zijn voor de **woonzorg** en/of **kinderopvang** (suggesties: zie servicedocument).

4.7 Veranderingen/tekens m.b.t. gezondheidsbeleving en gezondheidsinstandhouding observeren en signaleren.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- verduidelijkt het begrip veranderingen/tekens.
- verduidelijkt het belang van observeren en signaleren.
- observeert en signaleert veranderingen/tekens m.b.t. gezondheidsbeleving en instandhouding bij kinderen en linkt deze aan gezondheidspatronen.
- observeert en signaleert veranderingen/tekens m.b.t. gezondheidsbeleving en instandhouding bij ouderen en linkt deze aan gezondheidspatronen.

Toelichting:

Duiding

- Wanneer we spreken over veranderingen/tekens bedoelen we veranderingen op fysiek, psychisch, sociaal en existentieel vlak, zowel als veranderingen/tekens die betrekking hebben op omgevingsfactoren (binnen een ADL-context). We omschrijven veranderingen/tekens als verschijnselen, parameters, behoeften, wensen...in vergelijking met het gewone, normale, vroegere. Om leerlingen voor te bereiden op het goed observeren en gepast reageren is integratie met AD1, AD2, AD3, AD5, AD6 en AD7 noodzakelijk.

4.8 In concrete situaties, relevante informatie m.b.t. aandoeningen en ziektes i.v.m. gezondheidsbeleving en instandhouding, vinden, selecteren en aanwenden.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- zoekt vanuit concrete situaties schriftelijke informatie of vraagt mondeling informatie m.b.t. aandoeningen en ziektes.

- linkt de informatie met eigen observaties.
- wendt de informatie aan bij het zorg dragen voor het menselijk functioneren van de gebruiker.

4.9 Zorg dragen voor het menselijk functioneren i.v.m. gezondheidsbeleving en instandhouding.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- helpt de gebruiker bij de inname van geneesmiddelen volgens de geldende richtlijnen.
- heeft aandacht voor gezondheidsbevordering/preventie bij het zorg dragen voor het menselijk functioneren van de gebruiker.
- exploreert en licht het belang vaccinaties toe.

Toelichting:

Duiding

- Omdat dit een heel belangrijke doelstelling is voor een verzorgende, herhalen we deze doelstelling binnen de verschillende rubrieken/patronen en concretiseren we het zorg dragen voor de gezondheidsbeleving en gezondheidsinstandhouding van de gebruiker in relatie tot de verschillende rubrieken/patronen.
- Geldende richtlijnen: zie KB 78, Zorg- en bijstandsverlening, Kind en Gezin.
- Het werken rond deze doelstelling geeft de kans om in te spelen op actuele situaties.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Bij de uitvoering van een opdracht veilig handelen. (1.6)
- Bij de uitvoering van een opdracht hygiënisch handelen. (1.8)

VOEDING EN STOFWISSELING

Toelichting:

Duiding

“Het voeding/stofwisselingspatroon omvat de opname van vocht en voedsel in verhouding tot de fysiologische behoefte, en ook de indicatoren van de plaatselijke (geografisch) aanwezige voedingsmiddelen. Onder andere: de individuele eet/drinkpatronen, de dagelijkse eettijden, soorten en voedselvoorkeuren, en het gebruik van voedings- en vitaminesupplementen.”¹³

4.10 Het functioneren van de gezonde gebruiker m.b.t. voeding en stofwisseling toelichten.

Onderliggende doelen:

De leerling:

¹³ Jessica Hesselink, Zo maak je een verpleegplan, 2011, Noordhoff Uitgevers Groningen/Houten, p.25.

- verduidelijkt (H) en licht de begrippen voeding en stofwisseling toe.
- licht de begrippen weerstand, immuniteit en kruisbesmetting¹⁴ toe.

Functies:

- benoemt de delen van de spijsvertering en duidt ze aan op een schets (H) (driedimensionaal).
- verduidelijkt (H) en licht de werking van de spijsvertering toe (opname en vertering).
- benoemt de delen van de huid en duidt ze aan op een schets (H).
- verduidelijkt (H) en licht de werking van de huid toe.
- duidt de ligging van het temperatuurcentrum aan op een schets.
- verduidelijkt (H) en licht de werking van het temperatuurcentrum toe.

4.11 Zorg dragen voor de gezondheidsbeleving en gezondheidsinstandhouding in relatie tot voeding en stofwisseling.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- verduidelijkt het belang van een normale voeding en stofwisseling voor het menselijk functioneren (H).
- past maatregelen (conform zorgplan/protocol) ter voorkoming van lichamelijke letsels en van decubitusletsels toe.
- past maatregelen ter voorkoming van infecties toe.
- licht het belang van een evenwichtige voeding toe (H).
- zorgt voor een gezonde of evenwichtige orale vocht- en voedselinname.
- verduidelijkt het belang van parameters en onderscheidt verschillende soorten thermometers en methoden.
- zorgt voor een gepaste omgevingstemperatuur.
- meet de lichaamstemperatuur en rapporteert de resultaten.
- meet en weegt de gebruiker en rapporteert de resultaten.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Vanuit een visie op evenwichtige voeding handelen. (6.3)

4.12 Veranderingen/tekens m.b.t. voeding en stofwisseling observeren en signaleren.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- observeert en signaleert veranderingen/tekens m.b.t. spijsvertering, huid, temperatuurcentrum bij kinderen.
- observeert en signaleert veranderingen/tekens m.b.t. spijsvertering, huid, temperatuurcentrum bij ou-

¹⁴ L.J. Carpenito plaatst de verpleegkundige diagnose 'infectie' onder het patroon Voeding en stofwisseling. Andere bronnen plaatsen dit onder het patroon Gezondheidsbeleving en instandhouding.

deren.

4.13 In concrete situaties relevante informatie m.b.t. aandoeningen en ziektes i.v.m. voeding en stofwisseling, vinden, selecteren en aanwenden.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- zoekt vanuit concrete situaties schriftelijke informatie of vraagt mondelinge informatie m.b.t. aandoeningen en ziektes.
- linkt de informatie met eigen observaties.
- wendt de informatie aan bij het zorg dragen voor het menselijk functioneren van de gebruiker.

4.14 Zorg dragen voor het menselijk functioneren i.v.m. voeding en stofwisseling.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- verduidelijkt waarom en hoe men zorgt voor voeding en stofwisseling, voor het gebit, voor de huid en voor het op peil houden van de temperatuur (H).
- draagt zorg voor mondzorg.
- biedt gebruikers hulp bij vocht- en voedseltoediening (orale weg, uitgezonderd bij slikstoornissen en sondevoeding).
- ondersteunt kinderen bij het maaltijdgebeuren.
- draagt zorg voor huidverzorging.

UITSCHEIDING

Toelichting:

Duiding

“ Het uitscheidingspatroon omvat de uitscheidingsfunctie van darmen, blaas en huid. Aspecten zijn: regemaat, het gebruik van laxantia of andere middelen om de ontlasting op te wekken. Eventuele veranderingen of problemen wat betreft tijd, manier, kwaliteit of kwantiteit van de uitscheiding. Ook eventuele hulpmiddelen vallen hieronder (katheter, plaswekker, stoma-artikelen). De manier waarop een gezin/buurt met huisafval omgaat, kan eveneens tot de uitscheiding behoren.”¹⁵

4.15 Het functioneren van de gezonde gebruiker m.b.t. uitscheiding toelichten.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- verduidelijkt (H) en licht het begrip uitscheiding toe.

¹⁵ Jessica Hesselink, Zo maak je een verpleegplan, 2011, Noordhoff Uitgevers Groningen/Houten, p.25.

Functies:

- benoemt de delen van het urinestelsel en duidt ze aan op een schets (H) (3-dimensionaal).
- benoemt de delen van het darmstelsel en duidt ze aan op een schets (H) (3-dimensionaal).
- brengt de delen van het urinestelsel en het darmstelsel in relatie met de delen van het spijsverteringsstelsel (H).

4.16 Zorg dragen voor de gezondheidsbeleving en gezondheidsinstandhouding in relatie tot uitscheiding.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- verduidelijkt het belang van de normale uitscheiding voor het menselijk functioneren (H):
  - frequentie;
  - uitzicht.
- ziet toe op een (normale) uitscheiding van de gebruiker.

4.17 Veranderingen/tekens m.b.t. uitscheiding observeren en signaleren.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- observeert en signaleert veranderingen/tekens m.b.t. uitscheiding van urine en stoelgang bij ouderen.
- observeert en signaleert veranderingen/tekens m.b.t. uitscheiding van urine en stoelgang bij kinderen.
- observeert het functioneren van de blaassonde van de gebruiker en signaleert problemen.

4.18 In concrete situaties, relevante informatie m.b.t. aandoeningen en ziektes i.v.m. uitscheiding, vinden, selecteren en aanwenden.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- zoekt vanuit concrete situaties schriftelijke informatie of vraagt mondeling informatie m.b.t. aandoeningen en ziektes.
- linkt de informatie met eigen observaties.
- wendt de informatie aan bij het zorg dragen voor het menselijk functioneren van de gebruiker.

4.19 Zorg dragen voor het menselijk functioneren i.v.m. uitscheiding.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- verduidelijkt waarom en hoe men zorg draagt voor de functies m.b.t. uitscheiding (H).
- helpt de gebruiker bij toiletgang met inbegrip van verzorging bij incontinentie.
- ondersteunt kinderen bij uitscheiding (H).
- hanteert incontinentiemateriaal.
- voert hygiënische zorgen van een geheele stoma uit zonder dat wondzorg noodzakelijk is.
- helpt bij niet-steriele afname van secreties en excreties.

ACTIVITEITEN

Toelichting:

Duiding

“ Het activiteitenpatroon omvat het geheel van lichaamsbeweging, ontspanning, recreatie en vrijetijdsbesteding. Datgene wat energie kost. Factoren die een belemmering zijn voor het gewenste of verwachte individuele patroon, zoals neuromusculaire functiestoornissen, angina of benauwdheidsklachten worden eveneens tot dit patroon opgetekend. Tot slot maken de vrijetijdsbesteding en alle recreatieve activiteiten die de gebruiker alleen of met anderen onderneemt, deel uit van dit patroon. De nadruk ligt op activiteiten die van groot belang zijn voor de gebruiker.”¹⁶

4.20 Het functioneren van de gezonde gebruiker m.b.t. activiteiten toelichten.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- verduidelijkt (H) en licht het begrip activiteiten toe.
- benoemt de delen van het ademhalingsstelsel en duidt ze aan op een schets (H) (3-dimensionaal).
- verduidelijkt (H) en licht de werking van de longen toe.
- benoemt de delen van het hart- en bloedvatenstelsel en duidt ze aan op een schets (H) (3-dimensionaal).
- verduidelijkt (H) en licht de werking van het hart toe.
- benoemt de delen van het bewegingsstelsel en duidt ze aan op een schets (H) (3-dimensionaal).
- verduidelijkt (H) en licht de werking van gewrichten en spieren toe.
- brengt de delen van het ademhalingsstelsel en bloedvatenstelsel in relatie met de delen van het spijsverteringsstelsel (H).

Samenhang met andere leerplandoelstellingen

- In functie van het ontwikkelingsstimulerend handelen, mijlpalen in de ontwikkeling van het kind verduidelijken en toelichten. (5.7)
- In functie voor het zorg dragen, het verouderingsproces van de oudere/volwassene toelichten. (5.15)

¹⁶ Jessica Hesselink, Zo maak je een verpleegplan, 2011, Noordhoff Uitgevers Groningen/Houten, p.26.

4.21 Zorg dragen voor de gezondheidsbeleving en gezondheidsinstandhouding in relatie tot activiteiten.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- verduidelijkt het belang van 'normale activiteiten' voor het menselijk functioneren (H).
- verduidelijkt het belang van het stimuleren van beweging en van een wisselende houding.
- verduidelijkt het belang van tijdsbesteding en van het zorg dragen voor een evenwichtige tijdsbesteding (H).
- meet de polsslag van de gebruiker en rapporteert de resultaten.
- meet de ademhaling van de gebruiker en rapporteert de resultaten.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Voor het welbevinden en de betrokkenheid van kinderen zorg dragen. (5.4)
- Voor het welbevinden en de betrokkenheid van de volwassenen/ouderen (= belevingsgericht handelen) zorg dragen. (5.13)

4.22 Veranderingen/tekens m.b.t. activiteiten observeren en signaleren.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- observeert en signaleert veranderingen/tekens m.b.t. ademhaling, hart- en bloedvaten en beweging bij kinderen.
- observeert en signaleert veranderingen/tekens m.b.t. ademhaling, hart- en bloedvaten en beweging bij ouderen.

Toelichting:

Duiding

- Omdat het uitvoeren van huishoudelijke activiteiten (indirecte zorg) deel uitmaakt van het normaal functioneren van de gebruiker m.b.t. activiteiten, is het belangrijk om bij het herkennen van afwijkende signalen ook de mogelijkheden en beperkingen* van de gebruiker m.b.t. het uitvoeren van indirecte zorg te exploreren.

4.23 In concrete situaties, relevante informatie m.b.t. aandoeningen en ziektes i.v.m. activiteiten, vinden, selecteren en aanwenden.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- zoekt vanuit concrete situaties schriftelijke informatie of vraagt mondeling informatie m.b.t. aandoeningen en ziektes.
- linkt de informatie met eigen observaties.
- wendt de informatie aan bij het zorg dragen voor het menselijk functioneren van de gebruiker.

4.24 Zorg dragen voor het menselijk functioneren i.v.m. activiteiten.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- verduidelijkt waarom en hoe men zorg draagt voor ademhaling, beweging en energie (H).
- mobiliseert, positioneert gebruikers en draagt zorg voor transfers.
- maakt gebruik van technische hulpmiddelen.
- staat in voor intern transport.
- ondersteunt gebruikers bij mobiliteitsproblemen.
- ondersteunt de fysieke veiligheid van gebruikers.
- ondersteunt bij aan- en uitkleden.
- draagt (conform zorgplan) zorg voor hygiënische zorgen bij dysfunctie van ADL.
- brengt (compressie)kousen aan en verwijdert ze¹⁷.

SLAAP EN RUST

Toelichting:

Duiding

“ Slaap/rust omvat het patroon van perioden met slaap, rust en ontspanning verspreid over een etmaal. Hier- toe behoren ook de subjectieve belevingen van de kwaliteit en kwantiteit van slaap en rust en de hoeveelheid energie en eventuele hulpmiddelen, zoals slaapmedicatie en bepaalde gewoonten voor het slapen gaan.”¹⁸

4.25 Het functioneren van de gezonde gebruiker m.b.t. slaap en rust toelichten.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- verduidelijkt (H) en licht de begrippen slaap en rust toe.

4.26 Zorg dragen voor de gezondheidsbeleving en gezondheidsinstandhouding in relatie tot slaap en rust.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- verduidelijkt (H) en licht het belang van slaap en rust toe.

¹⁷ In het servicedocument wordt het onderscheid tussen KB 78 en het decreet Zorg- en bijstandsverlening m.b.t. deze handeling weergegeven.

¹⁸ Jessica Hesselink, Zo maak je een verpleegplan, 2011, Noordhoff Uitgevers Groningen/Houten, p.26.

- verduidelijkt het belang van slaaprituelen.
- verduidelijkt het belang van een waak- en slaapritme.
- draagt zorg voor de veiligheid van de gebruiker.

Toelichting:

Duiding:

- zorg dragen voor veiligheid: aandacht voor preventie van wiegendood.

4.27 Veranderingen/tekens m.b.t. slaap en rust observeren en signaleren.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- observeert en signaleert veranderingen/tekens van slaap en rust bij kinderen.
- observeert en signaleert veranderingen/tekens van slaap en rust bij ouderen.

4.28 In concrete situaties, relevante informatie m.b.t. aandoeningen en ziektes i.v.m. slaap en rust, vinden, selecteren en aanwenden.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- zoekt vanuit concrete situaties schriftelijke informatie of vraagt mondeling informatie m.b.t. aandoeningen en ziektes.
- linkt de informatie met eigen observaties.
- wendt de informatie aan bij het zorg dragen voor het menselijk functioneren van de gebruiker.

4.29 Zorg dragen voor het menselijk functioneren i.v.m. slaap en rust.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- verduidelijkt waarom en hoe men zorg draagt voor slaap en rust (H).
- maakt bedden op.
- houdt rekening met waak- en slaapritme van de gebruiker.
- bevordert het slaapcomfort.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Bedden luchten, opmaken en verschoneren. (6.12)

WAARNEMING EN COGNITIE

Toelichting: Duiding

“Waarneming en cognitie omvatten de zintuiglijke waarnemingen en de cognitieve functies. Te denken valt aan: de kwaliteit van zien, horen, ruiken en proeven. Ook eventuele compensatiemechanismen of prothesen vallen onder dit patroon. Daarnaast worden de pijnzin en de omgang met pijn, het taalvermogen, oordeelsvermogen en de besluitvorming in dit patroon samengevat.”¹⁹

4.30 Het functioneren van de gezonde gebruiker m.b.t. waarneming en cognitie toelichten.**Onderliggende doelen:**

De leerling:

- verduidelijkt (H) en licht de begrippen waarneming en cognitie toe.

Functies:

- benoemt de delen van het zenuwstelsel en duidt ze aan op een schets (H).
- verduidelijkt (H) en licht de werking van de hersenen toe.
- benoemt de delen van de zintuigen en duidt ze aan op een schets (H).
- verduidelijkt (H) en licht de werking van de zintuigen toe.
- brengt de zintuigen, de delen van het zenuwstelsel (m.i.v. de hersenen) in relatie met het bewegingsstelsel.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- In functie van het ontwikkelingsstimulerend handelen, mijlpalen in de ontwikkeling van het kind verduidelijken en toelichten. (5.7)
- In functie van het zorg dragen, het verouderingsproces van de volwassene/oudere toelichten. (5.14)

4.31 Zorg dragen voor gezondheidsbeleving en gezondheidsinstandhouding in relatie tot waarneming en cognitie.**Onderliggende doelen:**

De leerling:

- verduidelijkt het belang van de normale waarneming voor het menselijk functioneren (H).
- verduidelijkt het belang van een aangepaste omgeving (geluid, licht) voor de gebruiker en draagt er zorg voor.
- verduidelijkt het belang van de cognitieve en waarnemingsfuncties van de gebruiker en doet er een appèl op.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Ontwikkelingsstimulerend handelen bij het zorg dragen voor het menselijk functioneren van de gebruiker. (5.8)

¹⁹ Jessica Hesselink, Zo maak je een verpleegplan, 2011, Noordhoff Uitgevers Groningen/Houten, p.26.

- Belevingsgericht handelen bij het zorg dragen voor het menselijk functioneren van de gebruiker. (5.16)

4.32 Veranderingen/tekens m.b.t. waarneming en cognitie observeren en signaleren.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- observeert en signaleert veranderingen/tekens m.b.t. waarneming/cognitie en pijn bij kinderen.
- observeert en signaleert veranderingen/tekens m.b.t. waarneming/cognitie en pijn bij ouderen.

4.33 In concrete situaties, relevante informatie m.b.t. aandoeningen en ziektes i.v.m. waarneming en cognitie, vinden, selecteren en aanwenden.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- zoekt vanuit concrete situaties schriftelijke informatie of vraagt mondeling informatie m.b.t. aandoeningen en ziektes.
- linkt de informatie met eigen observaties.
- wendt de informatie aan bij het zorg dragen voor het menselijk functioneren van de gebruiker.

4.34 Zorg dragen voor het menselijk functioneren i.v.m. waarneming en cognitie.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- verduidelijkt waarom en hoe men zorg draagt voor waarneming zoals zorg voor zien, horen, smaken, voelen en ruiken (H).
- verduidelijkt waarom en hoe men zorg draagt voor leren en denken (H).
- houdt rekening met het dagritme van de gebruiker.
- gaat om met gebruikers met een beperking/stoornis m.b.t. waarneming.
- omgaan met gebruiker met een beperking/stoornis* m.b.t. cognitie.

Toelichting:

Duiding

- In zorg dragen voor het menselijk functioneren i.v.m. waarneming en cognitie ligt de nadruk meer op het agogisch handelen dan op het verzorgend handelen. Het is dan ook aangewezen om deze doelstelling naar leerlingen toe in samenhang met AD 5 uit te werken en ook naar hen toe het accent te leggen op het agogische.
- Het 'eigene' van het omgaan met specifieke doelgroepen (zoals dementerende ouderen) wordt verder en dieper uitgewerkt in de specialisatiejaren.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Voor het welbevinden en de betrokkenheid van kinderen zorg dragen. (5.4)

- In functie van het ontwikkelingsstimulerend handelen, mijlpalen in de ontwikkeling van het kind verduidelijken en toelichten. (5.7)
- Ontwikkelingsstimulerend handelen bij het zorg dragen voor het menselijk functioneren van de gebruiker. (5.8)
- Voor het welbevinden en de betrokkenheid van volwassenen/ouders zorg dragen. (5.13)
- In functie van het zorg dragen, het verouderingsproces van de volwassene/ouder toelichten. (5.15)
- Belevingsgericht handelen bij het zorg dragen voor het menselijk functioneren van de gebruiker. (5.16)

SEKSUALITEIT EN VOORTPLANTING

Toelichting:

Duiding

“Seksualiteit/voortplanting omvat seksuele relaties, seksualiteitsbeleving en het voortplantingspatroon. Maar ook de mate van (on)tevredenheid hiermee en de eventuele subjectieve beleving/problemen. Bij de vrouw zijn ook de vruchtbaarheid, maturiteitsfase (premenopauze, overgang, postmenopauze) en eventuele subjectieve problemen van belang.”²⁰

4.35 Zorg dragen voor het menselijk functioneren i.v.m. seksualiteit.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- draagt zorg voor gebruikers met SOA.
- houdt rekening met seksualiteitsbeleving en intimiteit.

Toelichting:

Beginsituatie

- Zorg dragen voor de eigen seksualiteit kwam aan bod in de 2de graad.

Derde graad

- Het kan voor leerlingen belangrijk zijn deze leerstof in de 3de graad te herhalen. In de derde graad werkt men rond het omgaan met gebruikers met SOA en leert men rekening houden met de seksualiteitsbeleving van de gebruiker en zijn nood aan intimiteit en/of zijn omgaan met intimiteit.
- Binnen AD 5 wordt in de 3de graad enkel gefocust op de mijlpalen in de ontwikkeling van het kind (5.7) en het verouderingsproces van de volwassene/ouder (5.15) Het uitdiepen van de seksuele ontwikkeling bij gebruikers komt pas aan bod in het specialisatiejaar. Daarom zal dit patroon dan ook verder uitgewerkt worden in de specialisatiejaren.

REFLECTEREN

4.36 Over het zorgend handelen reflecteren.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- reflecteert over het eigen handelen m.b.t. gezondheid en welzijn en over de beleving van de situatie.
- formuleert kwaliteiten en aandachtspunten.
- stuurt onder begeleiding het eigen handelen bij.

²⁰ Jessica Hesselink, Zo maak je een verpleegplan, 2011, Noordhoff Uitgevers Groningen/Houten, p.26.

Toelichting:

Duiding

- Het is belangrijk dat leerlingen niet enkel reflecteren op situaties en het handelen tijdens les- en klasgebeuren maar ook op situaties en het handelen tijdens de stage.
- Vanuit een reflectie op het handelen en vanuit het formuleren van werkpunten, leren leerlingen de samenhang zien met de cyclus van het methodisch handelen.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Bij de uitvoering van een opdracht methodisch handelen: evalueren. (1.4)

5. Binnen een welomschreven opdracht (ped)agogisch handelen.

Aanbevolen tijdsbesteding: een gemiddelde van minimum 3 uur per week.

Context:

Doelgroepen:

Bij de uitwerking van de algemene doelstellingen besteden we aandacht aan volgende doelgroepen:

- gezonde kinderen van 0 tot 12 jaar (3mnd-3 jaar: basis);
- volwassen gebruikers die ondersteuning en/of verzorging nodig hebben bij het uitvoeren van activiteiten van het dagelijks leven (vanuit een totaalvisie op zorg).

Eenvoudige situaties:

In de derde graad ligt de nadruk op het **functioneren in eenvoudige situaties**. Een combinatie van de zorg- en/of opvangsituatie, de aard van de opdrachten die leerlingen uitvoeren en de mate van verantwoordelijkheid die ze dragen, bepaalt de eenvoud van de situatie:

Zorg- en opvangsituaties:

Leerlingen bereiken de competenties en algemene doelstellingen in eenvoudige zorg- en opvangsituaties:

- de gezondheidstoestand van de gebruiker is stabiel;
- in de zorg- en/of opvangsituatie zijn geen acute veranderingen te verwachten;
- er zijn weinig tot geen problemen in de communicatie tussen de gebruiker, de verzorgende of begeleider en zijn omgeving.

Opdrachten/handelingen:

Om de competenties/algemene doelstelling te bereiken, voeren leerlingen opdrachten/handelingen uit:

- die eenvoudig zijn en weinig risico met zich meebrengen (toepassen van routines en procedures);
- volgens duidelijke instructies;
- op basis van een door anderen opgesteld werkplan;
- in een organisatie, in een team.

Het uitvoeren van logistieke opdrachten/taken is een eerste **groeifase** in de leerlijn van zorg en begeleiding.

Mate van verantwoordelijkheid:

Bij het bereiken van de competenties/algemene doelstellingen werken leerlingen onder **verwijderd toezicht** van een verantwoordelijke (groei van directe begeleiding naar werken onder verwijderd toezicht):

- hij/zij signaleert veranderingen/tekens en meldt deze aan de verantwoordelijke;
- hij/zij weet wanneer hij/zij hulp moet invoeren – bij problemen of in gevallen van twijfel – en vraagt om hulp;
- hij/zij rapporteert aan de leidinggevende over de eigen werkzaamheden en eigen evaluaties.

Complexe situaties (omschrijving zie inleiding op het leerplan):

Binnen complexere zorg- en opvangsituaties, werken leerlingen onder verantwoordelijkheid van een andere zorgverlener en assisteren deze (=onder directe begeleiding).

Settings:

Bij de uitwerking van de algemene doelstellingen wordt aandacht besteed aan volgende settings:

- woonzorg: woonzorgcentra, gezinszorg;
- kinderopvang van baby's en peuters;
- buitenschoolse kinderopvang.

Stage:

Zie punt 7 p. 82

Toelichting: Duiding

De rubriek 'omgaan met kinderen' en 'omgaan met volwassenen/ouderen' wordt op dezelfde wijze uitgewerkt. Het is belangrijk om de onderliggende leerplandoelstellingen per rubriek in samenhang uit te werken en leerlingen te wijzen op de verbanden tussen de rubrieken.

Beginsituatie

In de 2de graad leerden leerlingen reeds een kader verduidelijken en toelichten om gedrag en sociale interacties te duiden. Ze leerden gedrag binnen dit kader situeren. Ze exploreerden verschillende levensfasen binnen de levensloop van de mens. Ze werkten rond het eigen welbevinden en leerlingen participeerden reeds aan activiteiten met doelgroepen binnen de context van leerplan 2de graad.

Derde graad

Het is belangrijk leerlingen te appelleren op de reeds verworven kennis, vaardigheden en attitudes. In de derde graad zullen leerlingen hun kennis, vaardigheden en attitudes verdiepen, uitbreiden en aanwenden binnen de context van dit leerplan. Hierbij focussen we vooral op de relatie tussen de verzorgende, de toekomstige zorgkundige/begeleider en de gebruiker in eenvoudige zorg- of opvangsituaties. Daarnaast exploreren leerlingen een aantal thema's die eigen zijn de kinderopvang: groepsopvang, contacten met ouders, het begeleiden van groepen kinderen tijdens activiteiten of aan de zorgverlening: contacten met sociaal netwerk, aanbieden van activiteiten...

In functie van het bereiken van de competenties en het handelen vanuit **een totaalvisie** is het noodzakelijk om integratie te bewerkstelligen tussen AD1, AD2, AD3, AD4, AD6 en AD7: (bio-psycho sociale visie op het menselijk functioneren²¹):

- In AD4 benaderen we de zorg voor de gebruiker vooral vanuit het perspectief van zijn menselijk organisme (bio).
- In AD5 benaderen we de zorg en begeleiding van de gebruiker vanuit het menselijk handelen en zijn deelname aan het maatschappelijk leven (psycho-sociaal).
- In de uitwerking van het leerplan is het streven naar zoveel mogelijk samenhang tussen beide AD's dus wenselijk.

Specialisatiejaren

In het specialisatiejaar groeien leerlingen verder en ligt de nadruk op de **afstemming van zorg/(ped)agogisch handelen op de gebruiker en zijn situatie**. Specifieke thema's m.b.t. ontwikkeling zoals ontwikkeling zelfbeeld, morele ontwikkeling, seksuele ontwikkeling én problemen in de ontwikkeling of in het verouderingsproces komen aan bod. Ook de uitdieping van de gezondheidspatronen zelfbeleving, rol en relatie, stressverwerking, waarden en overtuiging vindt plaats in de specialisatiejaren.

VISIE**5.1 Een kader om gedrag en sociale interacties te duiden, toelichten en aanwenden.**

²¹ Vormt basis voor ICF-model.

Toelichting:

Het is aangewezen om met het zelfde kader te werken als in de 2de graad (axenroos, relatiewijzer, roos van Leary...).

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Verschillende elementen van het communiceren en de eigen communicatie situeren binnen een kader om gedrag en sociale interacties te duiden. (2.1)
- De verschillende sociale interacties tijdens het samenwerken situeren binnen een kader om gedrag en sociale interacties te duiden. (3.1)

5.2 Gedrag situeren en interpreteren binnen een kader om gedrag en sociale interacties te duiden.**Onderliggende doelen:**

De leerling:

- situeert en verduidelijkt het eigen gedrag binnen een kader om gedrag en sociale interacties te duiden.
- situeert en verduidelijkt het gedrag van de gebruiker binnen een kader om gedrag en sociale interacties te duiden.
- situeert en verduidelijkt het gedrag van andere betrokkenen binnen een kader om gedrag en sociale interacties te duiden.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Verschillende elementen van het communiceren en de eigen communicatie situeren binnen een kader om gedrag en sociale interacties te duiden. (2.1)
- De verschillende sociale interacties tijdens het samenwerken situeren binnen een kader om gedrag en sociale interacties te duiden. (3.1)
- Een kader om gedrag en sociale interacties, te duiden, toelichten en aanwenden. (5.1)

5.3 Begrippen m.b.t. ontwikkeling verduidelijken, toelichten en aanwenden.**Toelichting:**Duiding:

- Belangrijk dat leerlingen de veel gebruikte begrippen bij de uitwerking van AD5 accuraat leren verduidelijken en toelichten (bv. fijne motoriek, grove motoriek, sensomotoriek, oog-handcoördinatie, cognitief, geheugen, taal, sociale ontwikkeling,...). Dit helpt hen om ze vervolgens op een correcte wijze aan te wenden.

IK ALS VERZORGENDE/BEGELEIDER**Toelichting:**Duiding:

Deze rubriek kan worden uitgewerkt in samenhang met AD7 (beroepsprofiel en takenpakket van de verzorgende/begeleider) en AD1 (houding van de verzorgende/begeleider, belang van kwaliteitsbewust handelen).

5.4 Een emotie, een gedachte, een intentie, een gedrag/handeling, in relatie tot de gebruiker, (h)erkennen en expressief uitdrukken.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- herkent bij zichzelf (H) en bij de gebruiker een emotie, gedachte, intentie, een gedrag/handeling op vlak van:
  - het communiceren;
  - het handelen;
  - het zijn/beleven.
- drukt in relatie tot de gebruiker een emotie, gedachte, intentie expressief uit.

Toelichting:

Beginsituatie

- In 2de graad lag de nadruk op herkennen en verwoorden/expressief uitdrukken van eigen basisemoties, gedachten, intenties, gedragingen/handelingen.

Derde graad

- Het is belangrijk om leerlingen hun woordenschat te verruimen in functie van het herkennen van nuanceringen in de communicatie met een gebruiker.

OMGAAN MET KINDEREN INVULLING GEVEN AAN DE PEDAGOGISCHE RELATIE

5.5 Zorg dragen voor het welbevinden en de betrokkenheid van kinderen.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- verduidelijkt de begrippen welbevinden en betrokkenheid.
- houdt rekening met de leefwereld van het kind.
- verduidelijkt dat het ontwikkelingsproces van het kind wordt beïnvloed door persoonlijke factoren.
- verduidelijkt dat het ontwikkelingsproces van het kind wordt beïnvloed door externe factoren.
- houdt rekening met het ontwikkelingsproces van het kind.

Toelichting:

Duiding:

- Persoonlijke factoren zoals o.a. leeftijd, geslacht, levensstijl (talent, waarden, gewoonten, levensovertuigingen), levensloop, gezondheid.
- Externe factoren zoals klimaat, sociale omgeving, fysiek milieu/leefomgeving.
- Werken met het ICF-schema* (AD4) geeft heel wat mogelijkheden naar integratie tussen AD4 en AD5. We kozen daarom voor de termen 'persoonlijke en externe factoren'. (zie 4.1)

Beginsituatie

- In de 2de graad leerden leerlingen kenmerken m.b.t. het lichamenlijk, psychisch, sociaal en existentieel welbevinden en de beïnvloedende factoren toelichten. Het accent lag op de eigen leefstijl (ook

m.b.t. het fysieke welbevinden). (AD4)

Derde graad

- In de derde graad is het omwille van het zorg dragen voor het menselijk functioneren van de gebruiker zeker nodig ook de aandacht te vestigen op het fysieke welbevinden en dus te streven naar integratie met AD4.
- Zorg dragen voor welbevinden en betrokkenheid van kinderen kan niet zonder de link te leggen met de ontwikkeling van het kind.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- De begrippen gezondheid en welzijn toelichten en aanwenden.(4.1)

5.6 Elementen in de pedagogische relatie verduidelijken, toelichten en aanwenden.

Onderliggende doelen:

De leerling:

Steunen:

- creëert vertrouwen en geborgenheid.
- handelt met aandacht voor het kind.
- handelt geduldig.
- toont begrip voor het kind.
- geeft complimenten.
- speelt in op de behoeften en wensen van het kind.

Stimuleren:

- stimuleert het kind ontwikkelingsgericht in alle ontwikkelingsgebieden.
- geeft het voorbeeld.
- biedt het kind ruimte om te experimenteren.
- biedt een boeiende omgeving en materiaal aan.
- handelt sensitief en responsief.

Sturen:

- biedt het kind structuur.
- stelt regels.
- stelt grenzen.
- treedt consequent op.
- stimuleert gewenst gedrag en gaat om met ongewenst gedrag.

Samenwerken:

- handelt in dialoog met het kind en is zich hierbij bewust van het spanningsveld tussen afstand houden en nabij zijn.

Toelichting:

Derde graad

- Bij het uitwerken van deze doelstelling is het belangrijk dat leerlingen steeds rekening houden met de behoefte en de uniciteit (AD1) en de ontwikkelingsfase van de gebruiker.

Specialisatiejaren

- In het specialisatiejaar wordt deze doelstelling verruimd van het pedagogisch handelen in een 1-1 relatie naar de ganse pedagogische context: rekening houden met alle actoren, met de situatie/omgeving, begeleidingsstijl...

5.7 In functie van het ontwikkelingsstimulerend handelen, mijlpalen in de ontwikkeling van het kind verduidelijken en toelichten.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- verduidelijkt en licht in functie van het ontwikkelingsstimulerend handelen en met de focus op de ontwikkeling van baby's en peuters (3mnd-3jaar) mijlpalen:
  - in de fysieke ontwikkeling toe met aandacht voor:
    - grove en fijne motoriek;
  - in de psychische ontwikkeling toe met aandacht voor:
    - waarneming, cognitie en taal;
  - in de sociaal- emotionele ontwikkeling toe met aandacht voor:
    - het aangaan van relaties met volwassenen (hechting);
    - het aangaan van relaties met leeftijdsgenoten (spel).
- verduidelijkt en licht de interactie tussen ontwikkelingsgebieden toe.

Toelichting:

Beginsituatie

- In de 2de graad exploreerden de leerlingen verschillende fasen in de levensloop van de mens.

Derde graad:

- Aan de hand van concrete casussen kan er gewerkt worden rond de mijlpalen in samenhang met AD4 en 5.9 en 5.11 en 5.12. De ontwikkeling vóór 3 maand en na 3 jaar moet hierbij slechts beknopt behandeld worden. Suggesties: zie servicedocument.
- We kiezen voor het begrip 'fysieke' ontwikkeling. Dit is een nieuw begrip voor leerlingen (in de 2de graad werd enkel het begrip 'lichamelijk' gehanteerd).

5.8 Ontwikkelingsstimulerend handelen bij het zorg dragen voor het menselijk functioneren.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- biedt bij het zorg dragen voor het menselijke functioneren vanuit observaties activiteiten aan die:
  - aansluiten bij het ontwikkelingsniveau;
  - leiden tot het bereiken van een volgend ontwikkelingsdoel (zie mijlpalen in ontwikkeling);
  - welbevinden en betrokkenheid bevorderen;

- ervaringsgericht zijn;
- experimenteren bevorderen.
- wendt hierbij elementen in de pedagogische relatie aan.

Toelichting:

Derde graad

- Leerlingen leren ontwikkelingsstimulerend handelen tijdens het aanbieden en uitvoeren van allerlei activiteiten in het dagelijks leven. We gebruiken het begrip 'activiteiten' in de betekenis zoals die werd gedefinieerd in AD4.
- Bij het werken rond deze doelstelling is integratie met AD4 noodzakelijk.

OMGAAN MET KINDEREN IN GROEP

5.9 Het omgaan met kinderen in groep exploreren.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- exploreert het werken met groepen in de opvang.
- exploreert hoe men het welbevinden en de betrokkenheid van kinderen in groep waarborgt.
- exploreert hoe men in het omgaan met kinderen in groep aandacht heeft voor elk individu.

5.10 Aan een groepsactiviteit begeleid door een begeleider participeren.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- participeert aan een groepsactiviteit.
- helpt bij het ondersteunen van de kinderen.
- exploreert de wijze waarop de groep wordt begeleid.

Toelichting

Duiding:

- Exploreren van wijze waarop groep wordt begeleid:
  - zicht krijgen op het organiseren van een activiteit;
  - exploreren hoe men welbevinden en betrokkenheid van kinderen stimuleert;
  - exploreren hoe men met de activiteit inspeelt op het ontwikkelingsniveau van de kinderen;
  - ...

5.11 Een activiteit bij een kleine groep kinderen begeleiden.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- bereidt groepsactiviteiten voor die:
  - aansluiten bij het ontwikkelingsniveau;
  - leiden tot het bereiken van een volgend ontwikkelingsdoel (zie mijlpalen in ontwikkeling);
  - welbevinden en betrokkenheid bevorderen;
  - ervaringsgericht zijn.
- begeleidt groepsactiviteiten.
- wendt hierbij elementen in de pedagogische relatie aan.

Toelichting:

Derde graad

- In de derde graad ligt de focus op het begeleiden van een kleine groep (2 à 3) kinderen. Naar het einde van het specialisatiejaar toe verwachten we dat leerlingen een groep van 7 à 8 kinderen begeleiden.
- Het is belangrijk om leerlingen hiertoe voldoende leerkansen te bieden (belang van leren uit herhaling).

OUDERWERKING

5.12 Het belang van contacten met ouders/opvoedingsverantwoordelijken/andere personen in de kinderopvang exploreren.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- exploreert het belang van contacten met ouders/opvoedingsverantwoordelijken in de opvang met aandacht voor onthaal en afhaalmomenten.

Toelichting:

Derde graad

- Het gaat om het exploreren van de contacten met ouders in de opvang.

Specialisatiejaren

- Het instaan voor de contacten met ouders en andere aspecten van de ouderwerking komen aan bod in de specialisatiejaren.

OMGAAN MET VOLWASSENEN/OUDEREN INVULLING GEVEN AAN DE AGOGISCHE RELATIE

5.13 Zorg dragen voor het welbevinden en de betrokkenheid van volwassenen/ouderen (= beleavingsgericht handelen).

Onderliggende doelen:

De leerling:

- houdt rekening met de leefwereld van de gebruiker en situeert de gebruiker in tijd en leefomgeving.

- verduidelijkt dat de leefwereld en het verouderingsproces van de gebruiker wordt beïnvloed door persoonlijke factoren.
- verduidelijkt dat de leefwereld en het verouderingsproces van de gebruiker wordt beïnvloed door externe factoren.
- houdt rekening met het verouderingsproces van de gebruiker.

Toelichting:

Duiding:

- Persoonlijke factoren zoals o.a. leeftijd, geslacht, levensstijl (talent, waarden, gewoonten, levensovertuigingen), levensloop, gezondheid.
- Externe factoren zoals klimaat, sociale omgeving, fysiek milieu/leefomgeving.
- Werken met het ICF-schema (AD4) geeft heel wat mogelijkheden naar integratie tussen AD4 en AD5. We kozen daarom voor de termen 'persoonlijke en externe factoren'. (zie 4.1)

Beginsituatie

- In de 2de graad leerden leerlingen kenmerken m.b.t. het lichamelijk, psychisch, sociaal en existentieel welbevinden en de beïnvloedende factoren toelichten. Het accent lag op de eigen leefstijl (ook m.b.t. het fysieke welbevinden) (AD4)

Derde graad:

- In de derde graad is het omwille van het zorg dragen voor het menselijk functioneren van de gebruiker zeker nodig ook de aandacht te vestigen op de wisselwerking met het fysieke welbevinden en dus te streven naar integratie met AD4.
- Zorg dragen voor welbevinden en betrokkenheid van volwassenen/ouderen kan niet zonder de link te leggen met de ontwikkeling van het kind.
- Aan het belang van het sociaal netwerk voor en van de gebruiker wordt (in tegenstelling tot in de 2de graad) een aparte doelstelling gewijd.

Specialisatiejaar:

- Zorg dragen voor welbevinden en betrokkenheid van gebruikers kadert binnen het werken rond de gezondheidspatronen zelfbeleving, stressverwerking, rol en relatie en waarden en overtuiging (voor definities: zie 1.1, 1.3 en 5.17) . In het specialisatiejaar wordt deze doelstelling naar verschillende gezondheidspatronen verdiept en uitgesplitst.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- De begrippen gezondheid en welzijn toelichten en aanwenden. (4.1)

5.14 Elementen in de agogische relatie verduidelijken, toelichten en aanwenden.

Onderliggende doelen:

De leerling:

Steunen:

- creëert vertrouwen en geborgenheid.
- handelt met aandacht voor de gebruiker.
- handelt geduldig.
- toon begrip voor de gebruiker.
- geeft complimenten.

- houdt rekening met de behoeften en wensen van de gebruiker.

Stimuleren:

- biedt de gebruiker tijd en ruimte voor zelfredzaamheid/zelfstandigheid, zelfverantwoordelijkheid.

Samenwerken:

- handelt in dialoog met de gebruiker vanuit een partnerschap in zorg.
- handelt vanuit een animatieve grondhouding*.
- heeft aandacht voor en biedt structuur.
- gaat met de gebruiker om binnen een spanningsveld van afstand en nabijheid.

Toelichting:

Duiding

- Omdat bij het zorg dragen voor het menselijk functioneren van de gebruiker, de gebruiker en de verzorgende/zorgverlener partners in zorg zijn, kiezen we voor het begrip 'samenwerken' (in tegenstelling tot het begrip 'sturen' bij kinderen).

5.15 In functie van het zorg dragen, het verouderingsproces van de volwassene/oudere verduidelijken en toelichten.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- verduidelijkt en licht het verouderingsproces met de focus op de levensfase van de zorgbehoevende volwassenen/oudere toe met aandacht voor:
  - het fysiek proces;
  - het psychisch proces;
  - het sociaal-emotioneel proces.
- verduidelijkt en licht de interactie tussen de verschillende ontwikkelingsgebieden toe.

Toelichting:

Duiding:

- De aandacht voor het psychisch en sociaal-emotionele proces (veroudering) van gebruikers kadert ook binnen het werken rond de gezondheidspatronen zelfbeleving, stressverwerking, rol en relatie en waarden en overtuiging (voor definities: zie 1.1, 1.3 en 5.17) . In het specialisatiejaar wordt dit verder uitgediept.
- We kiezen voor het begrip 'fysieke' ontwikkeling. Dit is een nieuw begrip voor leerlingen (in de 2de graad werd enkel het begrip "lichamelijk" gehanteerd).

Beginsituatie

- In de 2de graad exploreerden de leerlingen verschillende fasen in de levensloop van de mens.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Binnen een welomschreven opdracht zorg dragen voor gezondheid en welzijn. (AD4).
- Het omgaan met volwassenen/ouderen in groep exploreren. (5.17)
- Aan een groepsactiviteit met volwassenen/ouderen participeren. (5.18)

5.16 Belevingsgericht handelen bij het zorg dragen voor het menselijk functioneren van de ge-

bruiker.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- biedt bij het zorg dragen voor het menselijke functioneren vanuit observaties activiteiten aan:
  - met aandacht voor het verouderingsproces van de gebruiker;
  - die welbevinden en betrokkenheid bevorderen;
  - die voor de gebruiker herinneringen oproepen;
  - met aandacht voor levensloop en reminiscentie.
- biedt de gebruiker hierbij de nodige hulpmiddelen aan.
- wendt hierbij elementen in de agogische relatie aan.

Toelichting:

Duiding:

- Het belevingsgericht handelen kadert binnen het werken rond de gezondheidspatronen zelfbeleving, stressverwerking, rol en relatie en waarden en overtuiging (voor definities: zie 1.1, 1.3 en 5.17). In het specialisatiejaar wordt dit verder uitgediept.

Derde graad

- Leerlingen leren belevingsgericht handelen tijdens het aanbieden (aandacht voor tijdsbesteding) en uitvoeren van allerlei activiteiten in het dagelijks leven. We gebruiken het begrip 'activiteiten' in de betekenis zoals die werd geduid in AD4.
- In de derde graad ligt het accent op het agogisch omgaan met gebruikers in eenvoudige situaties. In samenhang met AD4 kan men eenvoudige aandachtspunten aanreiken voor het agogisch omgaan met specifieke doelgroepen.
- Na het uitwerken van deze doelstelling is integratie met AD4 noodzakelijk.

Specialisatiejaar:

- Het eigene van het omgaan met specifieke doelgroepen of specifieke situaties (= complex) maakt deel uit van het leerplan van de specialisatiejaren.

OMGAAN MET VOLWASSENEN/OUDEREN IN GROEP

5.17 Het omgaan met volwassenen/ouderen in groep exploreren.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- exploreert het werken met groepen in de woonzorg.
- exploreert het belang van participatie en inspraak van gebruikers bij het werken met groepen.
- exploreert hoe men in het omgaan met ouderen in groep aandacht heeft voor elke individu.

Toelichting:

Duiding:

- Hoe volwassenen/ouderen in groep functioneren, kadert binnen gezondheidspatroon 'rol en relatie'²².

5.18 Aan een groepsactiviteit bij volwassenen/ouderen participeren.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- participeert aan een groepsactiviteit bij ouderen.
- helpt vanuit een animatieve grondhouding* bij het ondersteunen van de gebruikers.
- exploreert de wijze waarop de groep wordt begeleid.

Toelichting:

Duiding

- De verzorgende begeleidt geen groepsactiviteiten, maar werkt steeds op vraag, volgens de instructies en onder begeleiding van een animator/ergotherapeute, enz.
- Exploreren van wijze waarop de groep wordt begeleid:
  - zicht krijgen op de organisatie van een activiteit;
  - exploreren hoe men welbevinden en betrokkenheid van gebruikers bevordert;
  - exploreren hoe men met de activiteit aandacht heeft voor het verouderingsproces van de gebruikers;
  - ....

SOCIAAL NETWERK

5.19 Het belang van contacten met het sociaal netwerk van de volwassene/oudere exploreren.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- exploreert de verscheidenheid in contacten die gebruikers hebben.

Toelichting:

Duiding:

- De relatie van de volwassene/oudere met zijn sociaal netwerk kadert binnen gezondheidspatroon 'rol en relatie'. (zie 5.17)

Specialisatiejaar:

- In het specialisatiejaar leert de leerlingen omgaan met het sociaal netwerk van de gebruiker en zijn handelen afstemmen op de gebruiker en zijn sociaal netwerk.

²² Gezondheidspatroon 'rol en relatie': "Rollen/relatie gaat over de belangrijkste rollen en de verantwoordelijkheid van de gebruiker in zijn huidige levenssituatie en zijn familie-, gezins-, werk-, en sociale relaties met de bijhorende verantwoordelijkheden. De tevredenheid van de gebruiker en de eventuele verstoring van dat patroon." (Jessica Hesselink, Zo maak je een verpleegplan, 2011, Noordhoff Uitgevers, p. 26.)

REFLECTEREN

5.20 Over het (ped)agogisch handelen reflecteren.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- reflecteert over het eigen (ped)agogisch handelen en de beleving van de situatie.
- formuleert kwaliteiten en aandachtspunten.
- stuurt onder begeleiding het eigen handelen bij.

Toelichting:

- Het is belangrijk dat leerlingen niet enkel reflecteren op situaties en het handelen tijdens les- en klasgebeuren maar ook op situaties en het eigen handelen tijdens de stage.
- Vanuit een reflectie op het handelen en vanuit het formuleren van werkpunten, leren leerlingen de samenhang zien met de cyclus van het methodisch handelen.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Bij de uitvoering van een opdracht methodisch handelen: evalueren. (1.4)

6. Binnen een welomschreven opdracht indirecte zorg verlenen.

Aanbevolen tijdsbesteding: een gemiddelde van minimum 1 uur per week.

Context:

Maaltijdzorg: bereiden van maaltijden, gerechten, dagvoeding binnen de context van de **dagelijkse keukens**

- met aandacht voor **flesvoeding, fruit- en groentepap** (kinderen), **dagelijkse gezonde maaltijden** met aandacht voor seizoensproducten (kinderen en volwassenen).

Doelgroepen:

Bij de uitwerking van de algemene doelstellingen besteden we aandacht aan volgende doelgroepen:

- gezonde kinderen van 0 tot 12 jaar (3mnd-3 jaar: basis);
- volwassen gebruikers die ondersteuning en/of verzorging nodig hebben bij het uitvoeren van activiteiten van het dagelijks leven (vanuit een totaalvisie op zorg).

Eenvoudige situaties:

In de derde graad ligt de nadruk op het **functioneren in eenvoudige situaties**. Een combinatie van de zorg- en/of opvangsituatie, de aard van de opdrachten die leerlingen uitvoeren en de mate van verantwoordelijkheid die ze dragen, bepaalt de eenvoud van de situatie:

Zorg- en opvangsituaties:

Leerlingen bereiken de competenties en algemene doelstellingen in eenvoudige zorg- en opvangsituaties:

- de gezondheidstoestand van de gebruiker is stabiel;
- in de zorg- en/of opvangsituatie zijn geen acute veranderingen te verwachten;
- er zijn weinig tot geen problemen in de communicatie tussen de gebruiker, de verzorgende of begeleider en zijn omgeving.

Opdrachten/handelingen:

Om de competenties/algemene doelstelling te bereiken, voeren leerlingen opdrachten/handelingen uit:

- die eenvoudig zijn en weinig risico met zich meebrengen (toepassen van routines en procedures);
- volgens duidelijke instructies;
- op basis van een door anderen opgesteld werkplan;
- in een organisatie, in een team.

Het uitvoeren van logistieke opdrachten/taken is een eerste **groeifase** in de leerlijn van zorg en begeleiding.

Mate van verantwoordelijkheid:

Bij het bereiken van de competenties/algemene doelstellingen werken leerlingen onder **verwijderd toezicht** van een verantwoordelijke (groei van directe begeleiding naar werken onder verwijderd toezicht):

- hij/zij signaleert veranderingen/tekens en meldt deze aan de verantwoordelijke;
- hij/zij weet wanneer hij/zij hulp moet inroepen - bij problemen of in gevallen van twijfel - en vraagt om hulp;
- hij/zij rapporteert aan de leidinggevende over de eigen werkzaamheden en eigen evaluaties.

Complexe situaties (omschrijving zie inleiding op het leerplan):

Binnen complexere zorg- en opvangsituaties, werken leerlingen onder verantwoordelijkheid van een andere zorgverlener en assisteren deze (=onder directe begeleiding).

Settings:

Bij de uitwerking van de algemene doelstellingen wordt aandacht besteed aan volgende settings:

- woonzorg: woonzorgcentra, gezinszorg;
- kinderopvang van baby's en peuters;
- buitenschoolse kinderopvang.

Stage:

Zie punt 7 p.82

Toelichting: Duiding

Het leerplan van de 2de graad bevat aparte algemene doelstellingen voor maaltijdzorg, linnenzorg en interieurzorg. Omdat in concrete settings de leerlijnen samenkomen, is er voor de 3de graad gekozen voor 1 algemene doelstelling m.b.t. het indirecte zorg verlenen. Het is echter aangewezen om de onderliggende leerplandoelstellingen die bv. van toepassing zijn op maaltijdzorg zoveel mogelijk in samenhang uit te werken.

Beginsituatie

In de 2de graad werden m.b.t. maaltijdzorg doelstellingen onder directe begeleiding van de leraar bereikt binnen de context van de eenvoudige, dagelijkse keuken. Voor de setting van de gezinszorg blijft dit ook in de derde graad een belangrijke context.

In de 2de graad werkten leerling onder directe begeleiding van de leraar en met ondersteuning van werkmodellen.

Derde graad

Maaltijdzorg: in de 3de graad kunnen de kennis en vaardigheden van leerlingen worden verbreed naar de meer complexe dagelijkse keuken.

In de derde graad vooronderstellen we een groei naar meer zelfstandigheid (zelfstandig werkmodellen hanteren, routinehandelingen uitvoeren zonder werkmodellen). Leerlingen groeien zo in mate van verantwoordelijkheid (onder verwijderd toezicht).

Het is belangrijk dat leerlingen weten en ontdekken dat - binnen de gezinszorg - op een professionele wijze huishoudelijke taken uitvoeren belangrijk is voor het opbouwen van een vertrouwensrelatie met de gebruiker.

Bij het verlenen van indirecte zorg zijn het combineren van huishoudelijke taken en de organisatie van indirecte zorg binnen een bepaald tijdsbestek belangrijke aandachtspunten.

In de derde graad is het noodzakelijk dat leerlingen inzien dat in het zorg dragen voor indirecte zorg kwaliteitsbewust handelen en communicatie met de gebruiker, maar ook belevingsgericht handelen naar de gebruiker toe en aandacht voor gezondheid noodzakelijk zijn. Bij het uitwerken van de algemene doelstelling is omwille van het handelen vanuit een **totaalvisie** integratie met AD1, AD2, AD3, AD4, AD5 en AD7 dan ook onontbeerlijk.

Specialisatiejaar

In het specialisatiejaar is het werken rond indirecte zorg vooral herhaling vanuit de 3de graad met nadruk op afstemming van de indirecte zorg op de gebruiker (met aandacht voor specifieke doelgroepen), zijn situatie en de zorginstelling/dienst. Hierbij is het belangrijk dat ze flexibel en creatief leren omgaan met de mogelijkheden in een thuissituatie.

VISIE**6.1 De plaats en betekenis (visie) van huishouding binnen verschillende settings verduidelijken en toelichten.****Onderliggende doelen:**

De leerling:

- exploreert de verschillen tussen kleinhuishouding en grootuithouding.
- licht het belang van huishouding voor (de vertrouwensrelatie met) de gebruiker toe.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Verschillende beroepscontexten exploreren waarbinnen een verzorgende, zorgkundige, kinderbegeleider werken. (7.2)
- Kennismaken met verschillende vormen van beroepsuitoefening binnen de context van de directe zorg, de kinderopvang en met de vereisten om deze beroepsvormen uit te oefenen. (7.3)

6.2 De wensen, behoeften, mogelijkheden en beperkingen van de gebruikers binnen de verschillende settings in kaart brengen.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- brengt het maaltijdpatroon* van de gebruiker in kaart.
- brengt het voedingspatroon* van de gebruiker in kaart.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Zorg dragen voor het menselijk functioneren in relatie tot voeding en stofwisseling. (4.14)
- Zorg dragen voor het welbevinden en de betrokkenheid van kinderen. (5.5)
- Zorg dragen voor het welbevinden en de betrokkenheid van volwassenen/ouderen. (5.13)

6.3 Vanuit een visie op evenwichtige voeding handelen.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- licht het belang van evenwichtige voeding* toe.
- werkt met een voedingsvoorlichtingsmodel.
- houdt rekening met het maaltijd- en voedingspatroon van de gebruiker en de bijhorende voedingsadviezen/richtlijnen.

Toelichting:

Duiding:

- voedingsadviezen/richtlijnen (arts/diëtist): vet-, zout- of suikerbeperkend, richtlijnen m.b.t. allergieën...

Beginsituatie

- In de 2de graad leerden leerlingen het begrip voedingsvoorlichting in zijn verschillende betekenissen verduidelijken en met ondersteuning van een voedingsvoorlichtingsmodel een maaltijd samenstellen en bereiden.

PLANNEN, VOORBEREIDEN

6.4 Indirecte zorg plannen en organiseren.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- informeert zich in verband met de wensen, behoeften, beperkingen* en mogelijkheden van de gebruiker en/of organisatie.

- gaat om met mogelijkheden en beperkingen in de thuissituatie/organisatie.
- maakt een planning op voor de uit te voeren taken en combineert huishoudelijke taken (maaltijdzorg, linnenzorg, interieurzorg).
- gaat flexibel om met nieuwe situaties.

Toelichting:

Duiding:

- Mogelijkheden en beperkingen in thuissituatie/organisatie: voorziene tijd, voorziene infrastructuur, budget...
- Naargelang de opdracht kan men differentiëren naar de gebruiker: kind, gezin, oudere gebruiker, enz.

Derde graad

- In de 3de graad leren leerlingen onder directe begeleiding omgaan met nieuwe situaties (bv. er is ander materiaal aanwezig dan men had verwacht, men krijgt de opdracht iets te bereiden wat men nog niet leerde klaarmaken...).

Specialisatiejaren

- Pas op het einde van het specialisatiejaar verwachten we dat leerlingen zelfstandig kunnen inspelen op onverwachte situaties.

6.5 De maaltijdzorg voor gebruikers plannen en voorbereiden.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- stelt een maaltijd (H)/gerecht(H), dagvoeding samen en houdt hierbij rekening met het maaltijd- en voedingspatroon én met de mogelijkheden en/of beperkingen van de gebruiker.
- houdt rekening met de voedingsadviezen en richtlijnen van de gebruiker.
- kiest een bereidingswijze, materialen en benodigdheden.

Toelichting:

Duiding

- Naargelang de opdracht kan men differentiëren naar gebruikers.

Beginsituatie

- In de 2de graad leerden leerlingen met ondersteuning van een voedingsvoorlichtingsmodel een maaltijd, gerecht (ontbijt, middagmaal, avondmaal, tussendoortje) voor een doelgroep (gezonde gebruikers) samenstellen.
- In de 2de graad leerden de leerlingen de betekenis van een ingrediëntenlijst, de bereidingswijze, de houdbaarheidsdatum en de bewaarvoorschriften op een verpakking verduidelijken en toelichten. Ze leerden een passende bereidingswijze, materialen en benodigdheden kiezen en deze keuze toelichten.

Derde graad

- In de derde graad besteden we aandacht aan samenstellen van dagvoeding in overleg met de gebruiker.

Specialisatiejaar

- Aandacht voor weekplanning en maaltijdzorg voor specifieke doelgroepen.

6.6 De interieur- en linnenzorg voor gebruikers plannen en voorbereiden.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- plant en bereidt de zorg voor vanuit de oriëntatie op vuil en vuilheidsgraad, materiaal/grondstof, toepassing en eigenschappen (H).
- houdt hierbij rekening met de factoren van het reinigingsproces (H).
- kiest een gepast reinigings- en/of onderhoudsysteem, gepaste reinigings- en/of onderhoudsproducten, een gepaste tijd en temperatuur.

Toelichting:

Beginsituatie

- In de 2de graad vertrok men ook bij het plannen en voorbereiden van de zorg vanuit de oriëntatie op materiaal/grondstof, toepassing en eigenschappen. Het lezen van de gegevens op een etiket was hierbij een belangrijke doelstelling.
- Leerlingen leerden het belang van de factoren van het reinigingsproces verduidelijken en een zorg plannen en uitvoeren met behulp van werkmodellen, rekening houdend met de factoren, dus ook de keuze voor passende reinigings- en onderhoudsproducten, benodigde hoeveelheden van een product meten en indien nodig oplossen; de keuze voor gepaste reinigings-en/of onderhoudssystemen voor droog, klamvochtig of nat reinigen, voor handwas of machinewas; kiezen voor een gepaste temperatuur en gepaste (inwerk)tijd ...

Derde graad

- Het is belangrijk om leerlingen te appelleren op de reeds verworven kennis, vaardigheden en attitudes en deze in de derde graad verder te verdiepen en te verbreden.

6.7 Boodschappen/aankopen doen voor (H) of met een gebruiker op basis van een met hem of haar besproken lijstje.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- bespreekt de nodige aankopen met de gebruiker en maakt een lijstje.
- doet boodschappen volgens afspraken.
- verantwoordt de aankopen.

Toelichting:

Duiding

- het betreft niet enkel boodschappen m.b.t. voedingswaren, maar ook andere aankopen op vraag van de gebruiker (tijdschriften, stopwol, enz.).
- afspraken: wensen, behoeften, afspraken m.b.t. betalingswijze.

UITVOEREN

6.8 Gerechten voor gebruikers/medeleerlingen bereiden, bewaren en toepassen van bereidingswijzen.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- combineert de maaltijdzorg met de uitvoering van andere huishoudelijke taken.

Toelichting:

Beginsituatie

- In de 2de graad leerden leerlingen met ondersteuning van een werkmodel eenvoudige gerechten voor medeleerling en doelgroep bereiden. Ze leerden eenvoudige technieken en bereidingswijzen toepassen; werken met kleinhuishoudelijke toestellen, de benodigde hoeveelheden van een product afwegen, meten en schatten, alsook een bereiding bewaren.

Derde graad

- Het is belangrijk om in samenhang met het vak PAV/Wiskunde rekenvaardigheden in te oefenen in functie van het herleiden van hoeveelheden, maten en gewichten.

6.9 Gerechten, dranken en maaltijden presenteren, inschenken, aanbieden, bedelen volgens de geldende richtlijnen en samen maaltijd nemen.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Zorg dragen voor het menselijk functioneren m.b.t. voeding en stofwisseling. (4.12)

6.10 Vanuit de oriëntatie op materiaal/grondstof, toepassing, eigenschappen, opruimen, verluchten, reinigen en onderhouden van textiel, lokalen, keuken, leefruimten en buitenruimte met behulp van technieken.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- houdt bij het reinigen en onderhouden rekening met vuil en vuilheidsgraad, de zorgvraag/zorgfrequentie en de factoren van het reinigings- en/of onderhoudproces (H).
- maakt gebruik van de correcte techniek die eigen is aan het gekozen reinigings- en/of onderhoudsysteem (H).
- combineert de interieur- en linnenzorg met andere huishoudelijke taken.

Toelichting:

Beginsituatie

- In de 2de graad leerden leerlingen – rekening houdend met zorgvraag en zorgfrequentie, vuil en vuilheidsgraad en met de factoren van het reinigings- en/of onderhoudsproces – reinigingssystemen voor nat en droog reinigen correct hanteren en onderhouden, werken met een stofzuiger, wasgoed wassen en schoeisel reinigen. Ze maakten ook kennis met hygiënisch reinigen en met kleurencodes.
- In de 2de graad leerden leerlingen aandacht besteden aan interieurzorg en linnenzorg onder directe begeleiding van de leraar en met ondersteuning van werkmodellen.

Derde graad

- Het is belangrijk om in samenhang met het vak PAV/Wiskunde rekenvaardigheden in te oefenen in

functie van het herleiden van hoeveelheden, maten en gewichten.

6.11 Materialen en benodigdheden wegbrengen, afhalen, reinigen en onderhouden.

6.12 Bedden luchten, opmaken en verschoneren.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- combineert het opmaken en verschoneren van bedden met andere huishoudelijke taken.

Toelichting:

Beginsituatie

- Leerlingen leerden in de 2de graad bedden (geen ziekenhuisbedden) luchten, opmaken en verschoneren onder directe begeleiding van de leraar en met behulp van een werkmodel.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Zorg dragen voor het menselijk functioneren m.b.t. slaap en rust. (4.27)

6.13 Voor planten en kleine huisdieren zorg dragen.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- maakt kennis met de zorg voor planten en kleine huisdieren (H).
- draagt zorg voor bloemen en planten.
- maakt afspraken over de verzorging van dieren.

6.14 Een huiselijke sfeer in leefruimten creëren en hiervoor gebruik maken van materialen en benodigdheden.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- combineert het creëren van sfeer met andere huishoudelijke taken.

Toelichting:

Beginsituatie

- Deze doelstelling kwam ook aan bod in de 2de graad (binnen de context van de eigen school of in functie van het participeren aan activiteiten met doelgroepen).

Derde graad

- In de 3de graad is het belangrijk dat men vertrekt vanuit de noden of vragen van de settings/gebruikers.

NAZORG

6.15 Zorg dragen voor de nazorg m.b.t. de indirecte zorg.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- doet de vaat en ruimt op (H).
- hangt wasgoed op (H).
- strijkt wasgoed (H).
- maakt wasgoed kastklaar (H).
- doet klein verstelwerk (H).
- ruimt de gebruikte benodigdheden op en ziet toe op productvoorraad.
- informeert de gebruiker over schade aan het meubilair en de benodigdheden/apparaten.
- combineert taken m.b.t. nazorg met andere huishoudelijke taken.

Toelichting:

Beginsituatie

- In de 2de graad leerden leerlingen aandacht besteden aan nazorg onder directe begeleiding en met ondersteuning van werkmodellen.

REFLECTEREN

6.16 Over het handelen m.b.t. indirecte zorg reflecteren.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- reflecteert over het eigen handelen en de beleving van de situatie.
- formuleert kwaliteiten en aandachtspunten.
- stuurt onder begeleiding het eigen handelen bij.

Toelichting:

Duiding

- Het is belangrijk dat leerlingen niet enkel reflecteren op situaties en het handelen tijdens les- en klasgebeuren maar ook op situaties en het handelen tijdens de stage.
- Vanuit een reflectie op het handelen en het formuleren van werkpunten, leren leerlingen de samenhang zien met de cyclus van het methodisch handelen.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Bij de uitvoering van een opdracht methodisch handelen: evalueren.(1.3)

7. Oriënteren op beroepen binnen de directe zorg/begeleiding en voorbereiden op verder studeren of werken.

Context:

Doelgroepen:

Bij de uitwerking van de algemene doelstellingen besteden we aandacht aan volgende doelgroepen:

- gezonde kinderen van 0 tot 12 jaar (3mnd-3 jaar: basis);
- volwassen gebruikers die ondersteuning en/of verzorging nodig hebben bij het uitvoeren van activiteiten van het dagelijks leven (vanuit een totaalvisie op zorg).

Eenvoudige situaties:

In de derde graad ligt de nadruk op het **functioneren in eenvoudige situaties**. Een combinatie van de zorg- en/of opvangsituatie, de aard van de opdrachten die leerlingen uitvoeren en de mate van verantwoordelijkheid die ze dragen, bepaalt de eenvoud van de situatie.

Zorg- en opvangsituaties:

Leerlingen bereiken de competenties en algemene doelstellingen in eenvoudige zorg- en opvangsituaties:

- de gezondheidstoestand van de gebruiker is stabiel;
- in de zorg- en/of opvangsituatie zijn geen acute veranderingen te verwachten;
- er zijn weinig tot geen problemen in de communicatie tussen de gebruiker, de verzorgende of begeleider en zijn omgeving.

Opdrachten/handelingen:

Om de competenties/algemene doelstelling te bereiken, voeren leerlingen opdrachten/handelingen uit:

- die eenvoudig zijn en weinig risico met zich meebrengen (toepassen van routines en procedures);
- volgens duidelijke instructies;
- op basis van een door anderen opgesteld werkplan;
- in een organisatie, in een team.

Het uitvoeren van logistieke opdrachten/taken is een eerste **groEIFase** in de leerlijn van zorg en begeleiding.

Mate van verantwoordelijkheid:

Bij het bereiken van de competenties/algemene doelstellingen werken leerlingen onder **verwijderd toezicht** van een verantwoordelijke (groei van directe begeleiding naar werken onder verwijderd toezicht):

- hij/zij signaleert veranderingen/tekens en meldt deze aan de verantwoordelijke;
- hij/zij weet wanneer hij/zij hulp moet inroepen – bij problemen of in gevallen van twijfel – en vraagt om hulp;
- hij/zij rapporteert aan de leidinggevende over de eigen werkzaamheden en eigen evaluaties.

Complexe situaties (omschrijving zie inleiding op het leerplan):

Binnen complexere zorg- en opvangsituaties, werken leerlingen onder verantwoordelijkheid van een andere zorgverlener en assisteren deze (=onder directe begeleiding).

Settings:

Bij de uitwerking van de algemene doelstellingen wordt aandacht besteed aan volgende settings:

- woonzorg: woonzorgcentra, gezinszorg;
- kinderopvang van baby's en peuters;
- buitenschoolse kinderopvang.

Stage:

Zie punt 7 p.82

Toelichting: Duiding

- Leerplandoelstellingen 7.2 tot en met 7.4 kunnen worden uitgewerkt in samenhang met de rubriek 'Ik als verzorgende/begeleider' (AD5 en AD1) (houding van de verzorgende/begeleider, belang van kwaliteitsbewust handelen).

Derde graad

- In functie van het bereiken van de competenties en vanuit het handelen vanuit een **totaalvisie** is

- het belangrijk om integratie te bewerkstelligen met AD1, AD2, AD3, AD4, AD5 en AD6.
- Volgens de grenzen van de eigen deskundigheid handelen (7.4) is vanuit het profiel van de verzorgende een heel belangrijke leerplandoelstelling voor leerlingen.

7.1 De arbeids- en (stage)voorwaarden voor de verzorgende (in opleiding) verduidelijken en aanwenden.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- verduidelijkt aspecten van sociale wetgeving en arbeidsrecht.
- verduidelijkt formulieren, procedures en reglementen.
- exploreert stagereglementering en stagevereisten.

Toelichting:

Derde graad:

- In de lessen PAV/Mavo komen aspecten van sociale wetgeving en arbeidsrecht voor de burger aan bod en wordt er ook gewerkt rond leren solliciteren e.d. We beperken ons hier tot de toepassing op de studierichting. Het is bij de uitwerking van deze doelstelling dan ook belangrijk om afspraken te maken met de leraren PAV/Mavo. Ofwel kiest men ervoor om bepaalde items in samenwerking uit te werken ofwel maakt men afspraken omtrent de items die in de verschillende vakken worden uitgewerkt.

7.2 Verschillende beroepscontexten exploreren waarbinnen een verzorgende en de kinderbegeleider werken.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- exploreert de eigenheid van de verschillende settings:
  - woonzorg
  - kinderopvang van baby's en peuters, buitenschoolse opvang
- exploreert de werkomstandigheden van de verzorgende/kinderbegeleider binnen de verschillende settings.
- exploreert de organisatie en functies van zorg en kinderopvang.
- exploreert maatschappelijke tendensen en uitdagingen.

7.3 Exploreert verschillende vormen van beroepsuitoefening (beroepsprofielen) binnen de context van de directe zorg, de kinderopvang en met de vereisten om deze beroepsvormen uit te oefenen.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- exploreert verschillende vormen van beroepsuitoefening en de vereisen om deze beroepsvormen uit te oefenen:

Binnen de context van de directe zorg:

- Logistiek medewerker in zorginstellingen en ander ondersteunend personeel
- Verzorgende
- Verzorgende/zorgkundige
- Verpleegkundige
- Andere zorgberoepen

Binnen de context van de kinderopvang:

- Kinderbegeleider in de gezins- en groepsopvang en kinderbegeleider in de buitenschoolse opvang
- Andere functies: verantwoordelijke kinderopvang, enz

7.4 Binnen de grenzen van de eigen deskundigheid handelen.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- verduidelijkt het onderscheid tussen professioneel en intuïtief handelen.
- verduidelijkt de begrippen aansprakelijkheid en verantwoordelijkheid.
- exploreert en verduidelijkt de taken van de kinderbegeleider volgens het decreet Kinderopvang voor baby's en peuters.
- exploreert en verduidelijkt de taken van de verzorgende/zorgkundige volgens KB 78 en het decreet zorg- en bijstandsverlening.

7.5 Keuzes motiveren vanuit de reflectie op eigen mogelijkheden en beperkingen m.b.t. werken en studeren.

7.6 Eigen (competentie)groei in kaart brengen.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- licht eigen kwaliteiten en evolutie toe.
- licht eigen aandachtspunten toe.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Reflecteren over het eigen kwaliteitsbewust handelen. (1.11)
- Reflecteren over de eigen communicatie binnen een kader om gedrag en sociale interacties te duiden. (2.5)
- Reflecteren over het werken binnen en organisatie, in team. (3.7)
- Reflecteren over het eigen verzorgend handelen. (4.36)
- Reflecteren over het eigen (ped)agogisch handelen. (5.21)
- Reflecteren over het eigen handelen m.b.t. indirecte zorg. (6.16)

7.7 Het belang van levenslang leren verduidelijken en toelichten.

Onderliggende doelen:

De leerling:

- verduidelijkt en licht het belang van zelfreflectie in functie van levenslang leren toe.
- verduidelijkt en licht het belang van het opvolgen van de actualiteit toe.
- exploreert verschillende beroepsorganisaties.

Samenhang met andere leerplandoelstellingen:

- Reflecteren over het eigen kwaliteitsbewust handelen. (1.11)
- Reflecteren over de eigen communicatie binnen een kader om gedrag en sociale interacties te duiden. (2.5)
- Reflecteren over het werken binnen en organisatie, in team. (3.7)
- Reflecteren over het eigen verzorgend handelen. (4.36)
- Reflecteren over het eigen (ped)agogisch handelen. (5.21)
- Reflecteren over het eigen handelen m.b.t. indirecte zorg. (6.16)
- Eigen (competentie)groei in kaart brengen. (7.6)

5 Minimale materiële vereisten

Inleiding

Er dient voldoende materiaal en infrastructuur aanwezig te zijn voor de leerlingen. Het beschikbare materiaal en de infrastructuur zijn aangepast aan het aantal leerlingen en aan de visie op leren die het lerarenteam hanteert.

De uitrusting en inrichting van lokalen, in het bijzonder de lokalen voor het aanleren van specifieke vaardigheden, dienen te voldoen aan de technische voorschriften betreffende arbeidsveiligheid van de Codex over het Welzijn op het werk, van het Algemeen Reglement voor arbeidsbescherming (ARAB) en van het Algemeen Reglement op de elektrische installaties (AREI). Alle ruimten moeten voldoende ruim, veilig en hygiënisch zijn om een dergelijke opleiding te kunnen realiseren. Raadpleeg hiervoor de preventieadviseur op school.

5.1 Infrastructuur

Gemeenschappelijk:

- Een voldoende ruim (eventueel polyvalent) lokaal dat een krachtige leeromgeving vormt voor verschillende disciplines met:
  - o mogelijkheid tot geïntegreerd werken;
  - o verplaatsbare tafels en stoelen;
  - o actuele ICT-tools.

Bijkomend voor het aanleren van specifieke vaardigheden:

- een **lokaal** met volgende nutvoorzieningen:
  - o elektriciteitsaansluitingen voor verlichting en elektrische apparaten
  - o voorziening warm en koud water
  - o zone voor handhygiëne met lavabo
- **Zone voor berging** van materialen en benodigdheden
- **Specifiek voor de didactische leskeuken:**
  - o zone voor maaltijdzorg: voorbereiden/plannen/bereiden/nazorg
  - o mogelijkheid voor theoretische lesmomenten
  - o mogelijkheid voor presentatie, bediening en gezamenlijk tafelen
  - o afzuiging
  - o afzonderlijke zone voor linnenzorg (indien aanwezig)

5.2 Didactisch materiaal/uitrusting

Er dient voldoende didactisch materiaal beschikbaar te zijn voor het bereiken van de algemene doelstellingen. Omwille van de noodzaak van het werken met professionele en recente materialen en benodigdheden, pleiten we voor de beschikbaarheid van materialen en benodigdheden op de school – eventueel tijdelijk door middel van huren bij mediotheek, spel-o-theek ... - **of** beschikbaarheid op de stageplaats, externe opleidingscentra, enz.

We denken hierbij bijvoorbeeld aan:

Materialen en benodigdheden: algemeen:

- Beschikbaarheid van actuele vakliteratuur
- Audiovisuele apparatuur zoals bv. camera/opname-apparatuur.

Materialen en benodigdheden in functie van AD 4:

- (Ziekenhuis)bed (hoog-laag), kinderbed en bedlinnen
- Kleine en grote pop
- Reanimatiepop
- Transportwagens, zoals bv. linnenkar, verzorgingskar, voedseltransportwagen
- Transfermaterialen voor gebruikers, zoals bv. rolstoel, rollator, tillift ...
- Verzorgingsmaterialen

Materialen en benodigdheden in functie van AD 5:

- Materialen en benodigdheden ter ondersteuning van het ontwikkelingsstimulerend handelen (bij kinderen en bij volwassenen)

Materialen en benodigdheden in functie van AD 6:

Klein werkmateriaal, toestellen en apparaten in functie van:

- Interieurzorg, naar gelang:
  - het materiaal/de grondstof
  - de toepassing
  - de reinigings- en onderhoudsystemen
- Linnenzorg, naar gelang:
  - de reinigingsprocessen voor hand- en machinewas
  - de processen omtrent gebruiks- en kastklaar maken: verschillende types van strijkijzers, strijkplanken, enz.
- Maaltijdzorg,
  - naar gelang:
    - de toegepaste technieken (bereiden, verdelen, verkleinen en samenbrengen)
  - in functie van:
    - het koelen, bewaren en invriezen van voedingsmiddelen/grondstoffen

- vaat- en afvalhygiëne
- presentatie en bediening: tafelbekleding, omkadering van voedselpresentatie, uitrusting en decoratie

In het servicedocument vindt u bij de wenken bij de leerplandoelstellingen meerdere suggesties omtrent het aanbieden en gebruiken van verschillende materialen en benodigdheden.

6 Geïntegreerde Proef

In het tweede leerjaar van de derde graad van het technisch, het kunst- en het beroepssecundair onderwijs;
en in het derde leerjaar van de derde graad van het beroepssecundair onderwijs, ingericht onder de vorm van een specialisatiejaar;

is de organisatie van een geïntegreerde proef reglementair verplicht. Het algemeen kader daarvoor wordt toegelicht in een VVKSO-Mededeling die u via de directie kunt bekomen.

De proef slaat voornamelijk op de vakken van het specifiek gedeelte. De integratie van andere vakken kan een meerwaarde vormen als die de gip ondersteunen.

De geïntegreerde proef wordt beoordeeld door zowel interne als uit externe deskundigen. Hun evaluatie zal deel uitmaken van het deliberatiedossier.

Het document met specifieke gegevens voor de studierichting is te raadplegen op de website www.vvksso.be via de ingang lessentabellen > 3de graad > bso > 1^e en 2^e leerjaar > Verzorging.

7 Stages

Naast vorming op school maakt de stage in deze studierichting deel uit van de opleiding.

De leerling krijgt de mogelijkheid om de op school aangeleerde kennis, vaardigheden en attitudes op de stageplaats in te oefenen en/of uit te breiden.

De school/het lerarenteam beslist welke doelstellingen via de stage - in combinatie van voorbereiding tijdens de lestijd - worden bereikt.

De school is verantwoordelijk voor de organisatie van de stage.

De stage moet altijd gebeuren conform de omzendbrief betreffende leerlingenstages in het voltijds secundair onderwijs die u kan raadplegen via www.ond.vlaanderen.be/edulex > omzendbrieven > secundair onderwijs > stages.

In de studierichting Verzorging is stage er opdat leerlingen de kans krijgen om, naar het einde van de opleiding toe, de competenties en onderliggende leerplandoelstellingen (kennis, vaardigheden en attitudes) binnen bepaalde settings te bereiken. Enerzijds beantwoorden leerlingen aldus aan het beroepsprofiel van de verzorgende (C1). Anderzijds heeft stage ook een oriënterende functie (C2.1; C2.2). Leerlingen ontdekken welke settings en/of doelgroepen het best passen bij hun mogelijkheden en interesses. Dit helpt hen een keuze te maken voor een bepaald specialisatiejaar.

Er wordt een gemiddelde²³ van minimum 10u (per week) besteed aan stage.

In het eerste jaar van de derde graad lopen leerlingen stage in de woonzorg (beperkt tot woonzorgcentra; een gemiddelde van minimum 5u (per week)) en in de kinderopvang van baby's en peuters (beperkt tot groepsopvang en/of gezinsopvang (gemiddelde van minimum 4 kinderen); bij voorkeur groepsopvang; een gemiddelde van minimum 5u (per week)).

Het uitvoeren van logistieke taken is een **eerste groeiniveau** op stage. Het uitvoeren van logistieke taken is een eerste competentieniveau binnen het profiel van de verzorgende.

In het tweede jaar van de derde graad krijgen leerlingen de kans om verder uit te groeien tot verzorgende (**niveau beginnend beroepsbeoefenaar**). Hiertoe streeft men ernaar dat leerlingen stage lopen binnen verschillende settings van de woonzorg (woonzorgcentra én gezinszorg) en binnen de setting van de kinderopvang van baby's en peuters (beperkt tot groepsopvang en/of gezinsopvang (gemiddelde van minimum 4 kinderen); bij voorkeur groepsopvang).

Stage binnen de verschillende settings staat in functie tot het bereiken van de competenties. Hierbij is het belangrijk dat leerlingen de kans krijgen om alle leerplandoelstellingen die corresponderen aan het beroepsprofiel van de verzorgende te bereiken. Een groter deel van de stage kan, volgens de interesse van de leerling en/of de mogelijkheden van de school en/of werkveld besteed worden aan één bepaalde setting.

We adviseren om bij de organisatie van stages te kiezen voor blokstages.

Samengevat:

1 ^{ste} leerjaar:	Woonzorg:	woonzorgcentra	=> 5u/week
	Kinderopvang:	groepsopvang (bij voorkeur) en/of gezinsopvang	=> 5u/week
2de leerjaar:	Woonzorg:	woonzorgcentra; gezinszorg;	} => 10u/week
	Kinderopvang:	groepsopvang (bij voorkeur) en/of gezinsopvang	

²³ Het totaal aantal stage-uren kan naar gelang de organisatievorm verdeeld worden over het jaar (min. 10u x36 weken) = 360 uren van 50 minuten (te verdelen in blokken). Wanneer het aantal stage-uren bekeken wordt over de graad, betreft het minimum 720 uren van 50' (waarvan min. 360 uren per leerjaar worden ingericht) of 600u van 60'.

8 Bibliografie/bronnen

In het servicedocument vindt u bij de wenken bij de doelstellingen meerdere bronnen en suggesties omtrent actuele publicaties en websites.

We formuleren hier enkel een aantal algemene websites:

www.serv.be

www.zorg-en-gezondheid.be

www.kindengezin.be

www.favv.be

www.vigez.be

www.gezondheid.be

www.rodekruis.be

www.vbjk.be (Expertisecentrum voor opvoeding en kinderopvang)

www.vfvv.be (Vlaamse Federatie van verzorgenden)

www.nice-info.be

www.weliswaar.be

Bijlage: woordenlijst

Algemene begrippen

Competentie: integratie van kennis, vaardigheden, attitudes in een welbepaalde context/situatie.

Leerlijnen: concrete uitwerking van een competentie/algemene doelstelling. Een leerlijn geeft de stappen (d.m.v. concrete doelen) weer die men moet doorlopen om het algemene doel of competentie te bereiken.

Medeleerlingen: wanneer we in het leerplan spreken over medeleerlingen, bedoelen we klasgenoten en/of leeftijdsgenoten. We bedoelen niet de andere leerlingen op school (andere graad ed.).

Welomschreven opdracht: een opdracht met duidelijke instructies, concrete leerdoelen en bijhorende evaluatiecriteria.

Werkmodel: recept, instructiefiche, stappenplan, observatielijst, enz.

Werkwoorden gebruikt in de leerplandoelstellingen

Verduidelijken: = reproductief: het betreft informatie - feiten, begrippen, woorden, termen, procedures, werkmodellen... - die door de leraar wordt aangereikt.

Suggesties voor het gebruik van werkwoorden: verwoorden, duiden, onder woorden brengen, voorbeelden uit de les verwoorden, verduidelijken van een betekenis, uitleggen, omschrijven...

Toelichten: = productief: betekenis geven aan info die min of meer nieuw is - info die door de leraar werd aangereikt in een nieuwe situatie gebruiken, in een breder geheel plaatsen.

Suggesties voor het gebruik van werkwoorden: illustreren, verklaren, becommentariëren, betekenis uitdrukken, zelf een verband leggen, een eigen gevonden voorbeeld verwoorden, motiveren...

Aanwenden: = productief: betekenis geven aan info die nieuw is - info die door de leraar werd aangereikt of door de leerling werd opgezocht/verworven, in een nieuwe situatie gebruiken, in een breder geheel plaatsen, in het handelen integreren.

Suggesties voor het gebruik van werkwoorden: toepassen, gebruiken, concretiseren; mondeling en schriftelijk illustreren, info linken aan observaties, info toepassen tijdens het handelen op stage, ...

Exploreren: ervaren, ontdekken, verkennen.

In kaart brengen: (iets) inventariseren en er inzicht in geven.

Situëren: plaatsen in tijd en ruimte.

Ondersteunen: helpen, bijstaan. Leerlingen staan in voor een welbepaalde handeling/activiteit en zijn hiervoor verantwoordelijk.

Participeren: leerlingen nemen deel aan, hebben een aandeel in een activiteit. Ze zijn niet verantwoordelijk voor de organisatie.

Reflecteren: bewust (na)denken over een eigen ervaring (= aanleiding) om competentier te worden.

Vakterminologie

Animatieve grondhouding: de zorg die alle medewerkers dragen om in elke situatie de oudere met respect te bejegenen: respect voor zijn eigenheid, ideeën en wensen, respect voor zijn mogelijkheden en kwetsbaarheid, respect voor zijn morele, politieke en religieus-existentiële waarden, erkenning van zijn levensloop en levensverhaal. De animatieve grondhouding ontstaat vanuit de holistische benadering.

Benodigdheden: het nodige, de gebruiksvoorwerpen waaraan men tijdens de opdracht/taak behoefte heeft (van Dale). 'Materieel' of 'middel' zijn synoniemen voor 'benodigdheden'.

Beperkingen (ICF): moeilijkheden die iemand heeft met het uitvoeren van activiteiten.

Directe zorg: directe of persoonsgerichte zorg (verzorgen, verplegen,..), de gebruiker participeert in het zorgproces.

Dynamische mensvisie: visie waarbij men de mens beschouwt als iemand met individuele groeikansen en mogelijkheden (≠ statisch).

Emancipatorische mensvisie: visie waarbij men de mens beschouwt als iemand die in staat is om zijn gevoelens en gedachten te verwoorden, bekwaam is om zelf beslissingen te nemen (zelfbeschikkingsrecht en verantwoordelijkheid).

Evenwichtige voeding: een voeding die de verhoudingen (soort, hoeveelheid en variatie) tussen de voedingsmiddelen van de actieve voedingsdriehoek respecteert.

Gebruiker: afhankelijk van de setting kan de 'gebruiker' van de aangeboden diensten een andere naam hebben: patiënt, zorgvrager, zorgontvanger (ziekenhuis); bewoner, resident, zorgvrager, zorgontvanger (woonzorgcentra); kind, ouder (kinderopvang); cliënt, bezoeker, ...(andere settings).

Geldende richtlijnen: met dit begrip verwijzen we naar de (wettelijke) reglementeringen/procedures die geldend zijn binnen zorginstellingen, organisaties, diensten, school, ed.

Gezondheid (WHO - 1946): is een toestand van volledig lichamelijk, geestelijk en sociaal welzijn en niet slechts de afwezigheid van ziekte of beperking.

Gezondheidstoestand: het samenspel van anatomische eigenschappen en functies (met eventuele stoornissen), activiteiten (met eventuele beperkingen) en de deelname aan het maatschappelijk leven (met eventuele participatieproblemen) van de gebruiker én externe en persoonlijke factoren bepalen de gezondheidstoestand van de individuele gebruiker.

Holistische mensvisie: visie waarbij men de mens beschouwt als een geheel; geloof in de samenhang van fysieke, psychische, sociale en existentiële aspecten van het mens-zijn.

ICF: Internationale Classificatie van het menselijk functioneren (World Health Organisation).

Indirecte zorg: ondersteunende zorg waarbij gebruiker niet participeert aan het proces (huishoudelijke zorg; combinatie van maaltijd-, linnen- en interieurzorg - op vraag van gebruiker). Wanneer een verzorgende – bv. in de gezinszorg – indirecte zorg verleent, zal zij/hij eveneens aandacht hebben voor het bieden van directe zorg: bv. aandacht voor zelfredzaamheid, gebruiker betrekken bij de indirecte zorg...

Kinderbegeleider: In de uitvoeringsbesluiten van het decreet Kinderopvang voor baby's en peuters hanteert men het begrip kinderbegeleider en niet meer het begrip 'begeleider in de kinderopvang'.

Kinderopvang voor baby's en peuters:

gezinsopvang: kinderopvang vindt plaats buiten de gezinswoning van het kind door één begeleider

groepsopvang: kinderopvang vindt plaats buiten de gezinswoning van het kind door verschillende begeleiders

opvang aan huis: kinderopvang vindt plaats in de gezinswoning van het kind

Logistieke taken: taken die een logistiek assistent in zorginstellingen volgens het beroepsprofiel mag uitvoeren; groeiniveau binnen het competent worden als verzorgende.

Maaltijdpatroon: het hoe en het wanneer maaltijden tot zich worden genomen, de eetstructuur (VIGEZ). Op regelmatige basis, op momenten die hiervoor zijn voorzien voldoende tijd uittrekken om te eten (NICE). Ter-

men die hierbij gebruikt worden zijn ontbijt, tussendoortje, hoofdmaaltijd, middagmaal, avondmaal, lunch, kant en klaarmaaltijden, afhaalmaaltijden, solitaire (alleen eten) maaltijden, gezinsmaaltijd.

Materiaal: de ruwe stof.

Mensbeeld of mensvisie: het beeld, de voorstelling die we hebben van de mens als dusdanig.

Menselijk functioneren: De term 'menselijk functioneren' is afgeleid van het ICF-schema (Internationale Classificatie van het menselijk functioneren – World Health Organisation) dat in relatie staat tot visie op gezondheid van de WHO. In dit model wordt het menselijk functioneren benaderd vanuit 3 perspectieven: het perspectief van het organisme, het perspectief van het menselijk handelen, en het perspectief van de mens als deelnemer aan het maatschappelijk leven. Dit model wordt gezien in het licht van een wisselwerking, een complexe relatie tussen een aandoening of ziekte enerzijds, en de externe en persoonlijke factoren anderzijds. De wisselwerking tussen al deze aspecten heeft een dynamisch karakter. Zorg dragen voor het menselijk functioneren van een gebruiker kan dus worden beschouwd als het zorg dragen voor de gebruiker in zijn totaliteit.

Participeren (ICF): iemands deelname aan het maatschappelijk leven.

SMART: Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch, Tijdsgebonden (voor meer duiding: zie servicedocument).

Stoornis (ICF): afwijkingen in of het verlies van functies of anatomische eigenschappen.

Totaalvisie: 'allesomvattende' visie, rekening houden met het geheel; aandacht hebben voor de gebruiker in zijn totaliteit: als persoon, deel uit makende van een sociale en materiële omgeving; rekening houden met de organisatie waarbinnen men werkt; aandacht hebben voor de samenleving waarvan men deel uitmaakt,...Wanneer men vanuit een totaalvisie naar zorg kijkt, wordt ook de term **totaalzorg** (zorg op fysiek, sociaal, psychisch en existentieel vlak) gebruikt.

Voedingspatroon: periodiek patroon hoe voedingsstoffen en energie via voedingsmiddelen tot zich worden genomen, ook wel eetpatroon genoemd (VIGEZ). Kan algemeen gerelateerd worden aan sociale en fysieke omgevingsfactoren: aan leeftijdsgroepen (vb. kinderen, jongeren, volwassenen, ouderen), aan bevolkingsgroepen (vb. Belgisch, Vlaams, Nederlands, Islamitisch...) aan activiteiten (bij dagelijkse activiteiten, bij sport...) of aan bewuste keuzes (vegetarisch, veganistisch, dieet...).

Woonzorg: care/zorg voor een specifieke doelgroep van kwetsbare ouderen (en aanverwante doelgroepen) ongeacht waar ze verblijven of verzorgd worden. Woonzorg bestaat traditioneel uit 2 deelsectoren (zorg aan huis en residentiële ouderenzorg) die evenwel ressorteren onder verschillende beleidsdomeinen en -niveaus.

ZiKo: zelfevaluatie-instrument voor kinderen in de groepsopvang. ZiKo-Vo is een kindvolgsysteem speciaal gemaakt voor onthaalouders. Beide instrumenten kijken hoe de kinderen in de opvang het maken. (www.kindengezin.be).

Zorg: behartiging, toewijding; het streven de pogingen die men aanwendt om iets in stand te houden of zo goed mogelijk te doen.

Leerplannen van het VVKSO zijn het werk van leerplancommissies, waarin begeleiders, leraren en eventueel externe deskundigen samenwerken.

Op het voorliggende leerplan kunt u als leraar ook reageren en uw opmerkingen, zowel positief als negatief, aan de leerplancommissie meedelen via e-mail (leerplannen.vvksko@vsko.be).

Vergeet niet te vermelden over welk leerplan u schrijft: vak, studierichting, graad, nummer. Langs dezelfde weg kunt u zich ook aanmelden om lid te worden van een leerplancommissie. In beide gevallen zal de coördinatrice leerplannen zo snel mogelijk op uw schrijven reageren.